

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio V. De Principijs siue locis Theoloicis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

Verba S. Thomæ ad propositum sunt ista: *Hæc Scientia non accipit sua principia ab alijs scientijs, sed immediate à Deo per revelationem, Et ideo non accipit ab alijs scientijs tanquam à superioribus, sed utitur eis, tanquam inferioribus & ancillis: sicuti architectonica utuntur submissis fratribus, ut ciuiles militari. Et hoc ipsum,*

quod sic utitur eis, non est propter defectum & insufficientiam eius, sed propter defectum intellectus nostri: qui ex his, quæ per naturalem rationem (ex qua procedunt alia scientia) cognoscuntur, facilius manducatur in ea, quæ sunt supra rationem, quæ in hac scientia traduntur. Ita S. Thomas. Atq; hæc de attributis Theologiæ factis,

QVÆSTIO V.

De principijs siue locis Theologicis,

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 8. 9. & 10.

Absoluitur hæc quæstio quinque dubijs. I. Quot & quinam sint vniuersim loci ac sedes principiorum Theologicorum. II. Quotuplex sit Scriptura sensus, & quam ad argumentandum efficax. III. An etiam conclusio Theologica ex duabus reuelatis, aut una reuelata, & altera naturaliter euidente, possit esse principium Theologicae argumentationis. IV. An etiam sequatur conclusio necessaria, seu certæ de fide, si in discursu Theologico præmissa naturalis sit vel de inesse tantum, vel moraliter certæ. V. An & quæ ratione argumenta contra fidem possint solui.

DVBIUM I.

Quot, & quinam sint vniuersim loci ac sedes principiorum Theologicorum, & quanam singulorum ratio.

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 8.

CAm Theologia sit habitus argumentatiuus, ut dictum q. 2. dub. 1. habet utiq; suos etiam quosdam argumentorum ac principiorum locos ac sedes, ex quibus argumenta depromit. Numerus autem locorum Theologicorum variè à varijs constituitur, non tam rerum ipsarum, quam verborum, discrimine, vt inferius dicemus.

Sunt enim primò nonnulli ex Theologis, qui vnum tantum locum Theologicum videntur assignare, nimirum scripturam sacram. Ita loquitur Scotus q. 3. prolog. ad quæstiunc. 3. vbi ait: *Theologia nostra non est actualiter omnium scibilium, pro statu isto, quia sicut Theologia beatorum habet terminum, ita & nostra ex voluntate Dei reuelantis. Terminus autem præfixus à voluntate diuina, quantum ad reuelationem generalem, est eorum, quæ sunt in sacra scriptura. Quia sicut habetur in Apocal. ultimo, Qui apposuerit ad hæc, apponet ei Deus plagas, quæ apponuntur in libro isto. Igitur Theologia nostra de facto non est nisi de his, quæ continentur in scriptura, & de his quæ possunt elici ex ipsis. Similia habet Henricus Gandauensis in summa art. 8. q. 6. vbi ait: *Tota ista scientia constata ex veteri testamento & nouo, isto modo imperfectionis, nullà omnino habet imperfectionem, sed est tota perfectæ. Et inferius: Et sic, inquit, ex Euangelio Christi formaliter habetur omnis veritas, quam pollicitus erat per spiritum sanctum Apostolos docturū. Similia habet Gerfon tract. de exam. doctrinarum part. 2. considerat. 1. Vbi ex auctoritate Beati Dionysij refert, nihil audendum dicere de diuinis, nisi**

quæ nobis à scriptura sancta tradita sunt. Et addit: Quoniam scriptura nobis tradita est, tanquam regula sufficiens & infallibilis, pro regimine totius Ecclesiastici corporis & membrorum, usq; in finem seculi. Sed & ipse etiam S. Thomas, mox referendus, vnum tantum proprium & necessarium Theologiæ locum refert scripturam sacram; sub qua tamen etiam traditiones, & Ecclesiæ summique Pontificis auctoritatem comprehendit; utpote quas generatim ipsa etiam scriptura commendat, vt inferius assert. 4. dicitur.

Secundò Bellarminus Cardinalis, tom. 4. contro-versia 1. lib. 1. & 4. vt & alij Controuersiarum Tractatores sæpe, omnes veritates fidei, adeoque principia Theologica ad duos generales locos reuocant, nimirum verbum Dei scriptum, & non scriptum, siue ad scripturam sacram, & traditiones; late hoc nomine accepto, pro omni fidei veritate, in scripturis speciatim non tradita.

Tertiò S. Thomas hic q. 1. art. 8. ad 2. obiter & velut aliud agens, Theologiæ argumentationis latissimæ acceptæ, quatuor locos commemorat; videlicet primò auctoritatem sacre scripturæ; secundò auctoritatem SS. Patrum; tertiò auctoritatem Philosophorum, aliorumq; scriptorum profanorum; quartò rationem naturalem: ex quibus primum locum dicit esse, ex proprijs & necessarijs; secundum, ex proprijs quidem, sed probabilibus: quod intellige, si singuli, aut aliqui Patres seorsim aliquid tradant; & non omnes simul, in aliquo religionis dogmate consentiant: tertium ex probabilibus, sed extraneis; quod omnes fatentur: Quarto loco nullum ipse quidem peculiarem assignat titulum; Caietanus tamen ibidem interpretatur, itidem esse ex probabilibus & extraneis; sed non rectè. Nam S. Thomas potissimum respexit ad rationes necessarias & euidentiores; vt proinde ex eius mente præcipuè sit necessariorum quidem, sed extraneorum.

Quartò Gregorius de Valentia hic q. 1. punc. 5. 1. §. omillis locis extraneis & probabilibus, septem.

locos

locos argumentorum verè Theologicorum numerat. 1. Auctoritatem scripturæ sacræ. 2. Traditionum Apostolicarum. 3. Summorum Pontificum definitum, quæ sit doctrina fidei. 4. Conciliorum. 5. Auctoritatem consentientem Doctorum Ecclesiasticorum. 6. Communem fidelium consensum in re aliqua, ad religionem pertinente. 7. Veritatem naturalem euidentem, iunctam veritati fidei.

Quintò Melchior Canus, quide Locis Theologicis peculiare opusedidit, lib. 1. cap. 3. Theologicæ argumentationis, uniuersim itidem acceptæ, decem locos ordine commemorat; nimirum 1. Auctoritatem sacræ scripturæ. 2. Auctoritatem traditionum Christi & Apostolorum. 3. Auctoritatem Ecclesiæ Catholicæ, seu communis sensus fidelium. 4. Auctoritatem Conciliorum, præsertim generalium, in quibus Ecclesiæ Catholicæ auctoritas residet. 5. Auctoritatem Ecclesiæ Romanæ, seu Pontificis quippiam definitis. 6. Auctoritatem Sanctorum veterum. 7. Auctoritatem Theologorum, Scholasticorum, Canonistarum. 8. Rationem naturalem. 9. Auctoritatem Philosophorum & Iurisconsultorum. 10. Auctoritatem humanæ historiarum. E quibus septem priores locos ferè proprios vult esse Theologiæ; tres reliquos adscriptitios & alienos, ac quasi emendicatos. Eandem doctrinam referunt & probant Dominicus Bannes hic q. 1. a. 8. Gabriel Vasquez hic disp. 12. cap. 1. Nec multum discrepant è recentioribus illi, qui addunt Angelicam auctoritatem: (quæ tamen vix in vñu est apud Theologos) & simul Iurisconsultos seorsim à Scholasticis Doctoribus & Philosophis numerant; atque ita duodecim locos constituunt. Sed & ipsemet etiam Canus fatetur, alio atque alio respectu, eos ipsos locos vel contrahi, vel extendi posse.

Vt autem nostram sententiam hac de re distinctè explicemus; Notandum est, locos Theologicos duplici ratione consignari & enumerari posse; prout etiam ipsæ Theologicæ argumentationes duplici modo appellari possunt. Primò latè, prout nimirum uniuersim comprehendunt, omnis generis argumentationes, quibus Theologi nonnunquam ad suas conclusiones vrcunque probandas vñuntur, siue propriè sint Theologicæ, siue alienæ, & ab alijs scientijs, vel habitibus quasi mutuo acceptæ; in quibus rursum aliquæ sunt necessariæ, aliæ solum probabiles. Secundo accipiuntur loci & argumentationes Theologicæ strictè, pro ijs, quæ non ex alijs habitibus aut scientijs desumptæ, propriè ad ipsum Theologiæ habitum pertinent, simulque rationem formalem obiectiuam & certitudinem Theologiæ propriam continent siue constituunt. Qua ratione loci Theologici principia solum diuinitus reuelata, ipsasque fidei veritates continent; cum etiam Theologicæ argumentationes aliq̄ propriè non sint, quam quæ ex principijs eiusmodi reuelatis (siue vtraque præmissa sit reuelata, siue vna reuelata & altera naturaliter euidens) procedunt, vt dictum sit supra q. 3. dub. 2. & q. 4. dub. 4. Et vtroq; tamen modo rursum numerus locorum Theologicorum aut generalius & contractius, aut in specie magis & distinctè, re tamen interim eadem permanente, iniri ac designari potest. Quare obseruata, facile iam est, & nostram

hac de re sententiam explicare; & varias aliorum sententias nobiscum, ac inter se, conciliare.

Assertio I. Loci Theologici latè accepti, si distinctè numerentur (prout videlicet aut toto genere, aut saltem secundum certitudinem plurimum, differunt) rectè uniuersim numerantur viginti; nimirum 1. Explorata & perspecta auctoritas siue sententia sacræ scripturæ. 2. Eiusdem auctoritas probabiliter existimata. 3. Explorata auctoritas traditionum Christi & Apostolorum. 4. Auctoritas earundem traditionum probabiliter existimata. 5. Perspecta auctoritas Ecclesiæ Catholicæ, siue communis sensus omnium fidelium exploratus, cum aliquid credunt vel ad fidem pertinens. 6. Auctoritas eiusdem consensus probabiliter existimata: quo pertinet communior fidelium, aut etiam ipsi per se Ecclesiæ Romanæ, vt particularis quædã Ecclesia est, sensus, quamuis exploratus. 7. Auctoritas explorata Conciliorum generalium, seu approbatorum. 8. Auctoritas Conciliorum non approbatorum, seu approbatorum quidem, sed non explorata: siue quia non satis constat de approbatione; siue quia sensus verborum Concilij non est satis perspectus. 9. Auctoritas explorata definitionis Pontificæ, in dubia questione fidei seu religionis. 10. Eadem auctoritas probabiliter existimata. 11. Consentens & explorata auctoritas SS Patrum in re fidei, seu quam ipsi velut de fide certam tradiderunt. 12. Auctoritas eorundem veterum Patrum, aut non consentiens, aut non firma, aut non explorata. 13. Consentens & explorata auctoritas Ecclesiasticorum Doctorum cuiusque ætatis in re fidei tradenda; in quibus etiam quantum ad Canonum scientiam simul connumerandi sunt Canonistæ; ut rectè Canus & Gregorius de Valentia locis cit. 14. Auctoritas eorundem non consentiens, aut non satis explorata; quo spectat auctoritas Scholasticorum Doctorum per se & seorsim accepta. 15. Auctoritas Ecclesiastica historiarum, nempe de rebus Ecclesiasticis, præsertim à viris Ecclesiasticis scriptæ. 16. Auctoritas & fides profanæ historiarum. 17. Ratio naturalis euidens. 18. Ratio naturalis probabilis. 19. Auctoritas Iurisconsultorum legumque ciuilium. 20. Auctoritas Philosophorum. Hæc assertio constat satis ipso quotidiano usu & experientia. Neque est contra Canum, aut cum eo sentientes: quia non negauit ipse, quemlibet ex prioribus locis à se allatis posse rursum in duos subdividi, quorum vnus probabilis solum, alter infallibilis argumenta suppeditat. Imò hoc ipsam auctores illi expressè docuerunt, & per se notum est. Omissa verò est auctoritas Angelica; quia hæc per se non versatur in publico Theologiæ vñu: ac si de specialibus ac priuatis Angelorum reuelationibus loquamur, apud eos, quibus reuelatio ipsa facta non est, plus non præstat, quam argumentum probabile.

Assertio II. Loci recensiti inter se variè differunt; ac in ijs septem tantum sunt loci proprii, ac propriè Theologici: nimirum 1. Explorata auctoritas sacræ scripturæ. 2. Explorata auctoritas traditionum Christi & Apostolorum. 3. Perspecta & consentiens auctoritas totius Ecclesiæ Catholicæ; siue consensus fidelium exploratus, cum aliquid credunt, velut ad fidem pertinens. 4. Auctoritas explorata

Concilio

Conciliorum generalium, seu approbatorum, quipiam circa fidem definiuntur. 5. Autoritas legitima & explorata definitionis Romani Pontificis in dubia fidei quaestione. 6. Consentiens & explorata autoritas SS. Patrum, in aliquo fidei dogmate tradendo. 7. Similis consensus sine autoritas Ecclesiasticorum Doctorum: quibus subseruiunt alij ex enumeratis. Hæc assertio est ex mente omnium Doctorum, ac ferè in terminis habetur apud Gregorium de Valentia loc. cit.

Probat & declaratur. Quia vt superius ex S. Thoma hic q. 1. a. 8. diximus, & sequuntur etiam Caietanus ibidem, & Gregorius de Valentia loc. cit. Loci Theologici, generatim loquendo (quos antea recensimus) sunt in triplici differentia. Aliqui enim sunt ex proprijs & proprijs, seu propriè Theologici: quidam ex proprijs quidem, sed non proprijs alij demum penitus alieni & adscriptitij. Iidem loci omnes rursus aut sunt probabiles tantum, seu probabilium argumentorum sedes: aut necessarij & infallibiles. Loci ex proprijs & proprijs Theologiæ vocantur, quoniam solum ex suo genere ad solam Theologiam pertinent, materiamque adeo Theologicam continent: sed etiam certitudinem ac infallibilitatem Theologicam, seu obiecti formalem quo Theologiæ annexam habent: siue quorum & materia Theologica est, vt pote ex suo genere religionem concernens; & ipsa quasi forma etiam, seu autoritas, & certitudo supernaturalis ac infallibilis est. Locus enim propriè Theologicus non est, nisi sedes sit argumentationis propriè Theologiæ, quæ procedit vel ex vtraque, vel ex vna saltem præmissa reuelata, & altera euidente, per euidenter consequentiam, vt superius dictum: Ergo nec locus propriè Theologicus esse potest; nisi infallibilem habeat autoritatem, adeoque infallibiliter contineat propositiones fidei reuelatas; siue per eum ipsum locum primum fiat reuelatio, vt fit per scripturam, siue reuelatio iam antea facta per eum infallibiliter innotescat & proponatur, vt fit per Ecclesiam, vt in materia de fide docetur. Et tales sunt septem tantum ij, quos numerauimus. Nec obstat, quod etiam ex necessarijs eiusmodi locis, solum probabilia quandoque ducuntur argumenta: V. G. Deus in principio creauit cælum & terram: Ergo simul etiam in eodem principio creauit cætera elementa, & corpora simplicia intermedia, &c. Id enim non fit ob defectum materiæ seu principiorum, quæ continentur illis locis; sed ob defectum consequentiæ; quæ ad locos ipsos secundum se non pertinet: vel etiam ob defectum alterius præmissæ adiunctæ.

Loci verò ex proprijs, sed non proprijs Theologiæ sunt illi, qui ex genere quidem suo, & ratione materiæ, ad solam Theologiam pertinent; sed tamen infallibilem certitudinem rationemque formalem Theologiæ non continent; esto autem autoritatem merè humana fide non paulo maiorem habeant. Vti cernitur in Doctoribus & Scriptoribus Ecclesiasticis; quorum doctrina & fides licet in singulis illis infallibilis non sit, maiori tamen aliquo lumine diuinitus inspirato ex suo genere gubernata fuisse diuini iure creditur. Quæ de causa etiam docet Vasquez cit. disp. 12. cap. 4. locum historiæ Ecclesiasticæ proprium, seu ex proprijs Theologiæ esse; licet Canus

vnuerfim eum vocet adscriptitium, vt vidimus. Tales proinde loci, ex recensitis præcedenti assertione, inueniuntur octo; nimirum 1. autoritas scripturæ sacræ probabiliter solum existimata. 2. autoritas traditionum Christi & Apostolorum probabiliter existimata. 3. Similis autoritas existimati consensus totius Ecclesiæ, vel explorati etiam consensus plurium, in aliqua re fidei. 4. autoritas conciliorum quidem, sed non explorata. 5. autoritas definitionis Pontificiæ probabiliter existimata. 6. autoritas SS. Patrum, aut non consentiens, aut non firma, aut non explorata. 7. autoritas Doctorum, cuiusque ætatis, aut non consentiens, aut non satis explorata, &c. 8. autoritas Ecclesiasticæ historiæ: qui loci inter recensitos sunt, secundus, quartus, sextus, octauus, decimus, duodecimus, decimusquartus, & decimusquintus, vt singulos consideranti erit manifestum.

Externi verò & adscriptitij, siue alieni loci vocantur, quorum & autoritas, & materia per se merè naturalis est. Et tales ex enumeratis sunt quinque, postremi, nimirum 1. autoritas seu fides profanæ historiæ. 2. ratio naturalis euidens. 3. ratio naturalis probabilis. 4. autoritas Iuriconsultorum. 5. autoritas Philosophorum: è quibus sola ratio euidens; ac suo modo etiam historiæ vnuerfalis in aliqua re testanda consensus (vt dicitur infra dubit. 4.) necessarium præbet argumentum, cæteri probabile solum.

Et quanquam Gregorius de Valentia cit. q. 1. p. 5. §. 1. etiam veritatem naturalem euidenter, iunctam veritati fidei, inter locos verè & propriè Theologicos annumerauerit, vt supra retulimus, verius tamen est contrarium; vt indicat etiam S. Thomas hic cit. q. 1. a. 8. quia rationi naturali, etiam iunctè propositioni fidei, cõclusio Theologica propriè non innititur, vt dictum q. 3. dub. 2. sed solis principijs fidei Quocirca Vasquez cit. disp. 12. num. 6. hoc ipso etiam casu docet, rationem naturalem non esse proprium locum Theologi, sed adscriptitium.

Assertio III. Rectè etiam vnuerfim loci omnes propriè Theologici reuocantur ad duos locos generales, nimirum Verbum Dei scriptum, & non scriptum; siue ad scripturam sacræ, & traditiones; latè hoc nomine accepto, pro omni scilicet fidei veritate, in scripturis speciatim non tradita. Authores recitauimus supra, circa secundam sententiam. Probat assertio. Cum enim Theologia pro ratione, assentiendi habeat propositiones fidei reuelatas, vt dictum q. 4. dub. 2. necesse est vtique, omne principium Theologiæ esse reuelatum, adeoque continere verbum Dei: reuelari autem, vel saltem reuelatum proponi, seu cognosci infallibiliter potuit, vel per scripturam sacræ, vel extra illam, voce Christi, Apostolorum, vel Ecclesiæ, seu totius, seu vt in Concilijs congregatæ, seu etiam capitis eiusdem Ecclesiæ visibilis in terris, Romani Pontificis. Vnde exurgit triplex genus traditionum diuinarum, Apostolicarum, & Ecclesiasticarum; de quibus plura Bellarminus lib. 4. de Verbo Dei cap. 2. & suo loco in 2. 2.

Assertio IV. Tamet si verè quidem aliquo sensu dici possit, omnia quæ ad fidem pertinent, contineri

aliquo

aliquo modo in sacra scriptura; non tamen absolute dicendum est, scripturam esse vnicum duntaxat Theologiae locum proprium. Prima pars est mens authorum, quos pro prima sententia adduximus; & ita facile probatur, Si enim omnia, quæ credim⁹, aut continentur expresse in scriptura; aut ex ea aliquo modo deducuntur: fatendum plane est, omnia quæ ad fidem pertinent contineri modo aliquo in sacra scriptura; nimirum aut explicitè & immediate, aut implicitè & mediate: sed verum est antecedens: Ergo, &c. Maior patet.

Minor probatur. Quia quædam credenda explicitè & immediate contineri in sacra scriptura, nemo negat: cætera verò omnia ex scriptura aliquo modo, interposita scilicet infallibili Ecclesiæ autoritate, rem aliquam velut de fide certam proponentis, infallibiliter colligi, ita probatur. Quia de quibuscunque eiusmodi rebus fidei, etiam aliqui inter traditiones numerari solitis, ita possumus ex scriptura ratiocinari. Quidquid Ecclesia in rebus religionis credendum proponit, id est certum & infallibile, ac omnino fide credendum: Hoc vel illud Ecclesia proponit credendum v.g. Communionem sub una specie esse ex se honestam, nec diuino iuri repugnare; Infantes rectè baptizari; ab hæreticis baptizatos non esse rebaptizandos, &c. Ergo hæc omnia & singula omnino sunt certa & infallibilia. Maior huius syllogismi sumitur ex scriptura, Matth. 18. v. 17. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Matth. 16. v. 18. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam; & porta inferi non præualebunt aduersus eam.* 1. Tim. 3. v. 15. *Ecclesia est columna & firmamentum veritatis.*

Eadem pars assertionis probari etiam potest hoc discursu. Quicquid enim creditur, aut est scriptum (in sacra scriptura;) aut traditum per Ecclesiam: vt constat ex præcedente assertione: vtrumque aliquo modo continetur in scriptura sacra; illud quidem explicitè; hoc verò implicitè eo ipso, quod ipsa scriptura Ecclesiæ infallibilem autoritatem, Ecclesiasticasque traditiones commendat, & obseruandas præcipit, vt constat ex citatis scripture locis, & insuper ex illo 2. Thess. 2. v. 14. *Itaq; fratres sitis & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram.*

Denique nulla est regula fidei, quæ non sit vel ipsa scriptura sacra; vel commendetur in scriptura sacra; vti de Ecclesia, adeoq; etiam vniuersalibus Ecclesiæ concilijs & traditionibus, patet ex locis citatis: de summo Pontifice; ex Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & porta inferi non præualebunt aduersus eam: Et tibi dabo clauem regni cælorum. Et quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: Et quodcumq; solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Item Ioan. 21. v. 15. 16. 17. *Pasce agnos meos, pasce oues meas, &c.* Quorum vtrumque ad Petrum, ac Petri successores Romanos Pontifices pertinet, vt suo loco in 2. 2. materia de fide instituto docetur. De SS. Patribus & Doctoribus Ecclesiæ id ipsum patet ex Ephes. 4. v. 11. *Et ipse (Christus) dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios verò Euangelistas; alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij: in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filij Dei,*

in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni verbo doctrine, in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris. Atque in eundem etiam sensum Catholicæ doctrinæ explicauim in colloquio Ratisponensi sess. 5. Protocoll. Monac. edit. 2. pag. 92. ac postea in Responso ad primam classem testimoniorum, sub finem, post sess. 8. pag. 188. vt & initio responsi ad secundam classem Testimoniorum ab Aduersarijs prolatorum pag. 189. Idq; postea fusius prosecutus fui in Apologetico Relationis de Colloquio cap. 6. 8. & 9. vbi de scripturæ perfectione, & traditionum necessitate pluribus disputatum.

Vnde etiam colligitur, etsi quidem, aliqui omnes & singule propositiones immediate reuelatæ à Deo, habeant rationem primi principij in Theologia: nihilominus tamen inter principia, quibus vtitur Theologus, quendam cerni ordinem; ita vt in illis, perinde vti fit in aliarum scientiarum principijs quædam dentur, veluti dignitates siue Maximæ: quibus omnis propemodum discursus Theologicus innititur. Tales sunt istæ duæ: Prima naturalis, & naturaliter euidens; Quicquid Deus dicit seu reuelat, verum est: Altera supernaturalis & reuelata; Quicquid scriptura sacra docet, est à Deo reuelatum. Ex isto enim principio habemus, hoc vel illud esse à Deo reuelatum, modo explicato: Ex illo; Omne à Deo reuelato verum esse; qui discursus supponitur, & virtute quasi continetur in omni discursu Theologico; vt pluribus Gillius lib. 1. tract. 2. cap. 6. Et quia fides ante scripturam fuit, atq; etiam non pauca fide creduntur, quæ particulatim in scriptura reuelata non sunt; vt taceã quod priuatim subinde reuelata ita de per fidem credi possunt, vt suo loco dictum; idcirco discursus Theologicus per se, aut vniuersim, à scriptura diuina, adeoque à secunda illa Maxima minime dependet.

Secunda pars assertionis ita facile probatur. Quia qui dicit, scripturam esse vnicum locum Theologicæ argumentationis, aut vnicam normam, is excludit & negat esse alios locos, seu regulas fidei infallibiles; vt per exponentes ex dialectica patet: at vero negari nullo modo potest, esse etiam præter scripturam alios plures locos, seu regulas fidei infallibiles, vt ex dictis patet; & fusè contra aduersarios in colloquio Ratisponensi probatum fuit: & pluribus postea deductum ac defensum cit. Apologet. Relationis cap. 4. 5. 6. 8. 9. 10. 13. Ergo, &c. Neque verò Scotus, Gandauensis, Gerson, aut S. Thomas vnquam ita locuti fuerunt, scripturam sacram esse vnicam normam fidei, aut vnicum locum Theologicæ argumentationis: idque etiam hoc tempore multò minus dicendum est, quod Sectarij his ipsis verbis errorem suum, quo à fidei doctrina & regula, traditiones, auctoritatemque infallibilem Conciliorum, summi Pontificis, & Ecclesiæ, exclusas volunt, profiteri solent, vt cit. cap. 4. Relationis videre est; etsi nec id ipsum tueri in Colloquio potuerint, vt ostensum in Relat. de Colloq. part. 3. cap. 5. & Apologet. præfat. cap. 11. & 12. & in Apologet. Relat. cap. 18. idque insuper ipsum etiam in Colloquio ipsdem aperte exprobratum, pro confesso ipsi habuerunt, cit. Responso ad primam classem testimoniorum, ad 2. testimonium Irænei Protocoll. pag. 177. & alibi.

Nec pluribus hoc loco de singulis locis Theologicis tractandum, quando loci alieni ad Theologum propriè non pertinent; ex ijs verò qui propriè Theologici sunt, de scriptura quidem dubio sequenti agitur: de cæteris verò, nimirum de traditionibus, de Ecclesia, de Concilijs, de summo Pontifice, ex instituto differitur, in 2. 2. vbi de Regulis fidei agitur.

9 Triasolum circa Ecclesiæ, & SS. Patrum, Doctrinamque auctoritatem, hoc loco breuiter notanda. Primum: Ecclesiæ vnanimem consensum, aut doctrinam, cum aliquid velut ad fidem pertinens, credit vel docet, non tantum eatenus esse infallibilem, quatenus formaliter fidei contrarius esse non potest; ita nimirum vt sit hæreticus, & ipsius fidei habitum expellat: sed etiam materialiter falsum esse non potest; adeoque simpliciter infallibilem esse, vt ex dictis scripturæ locis, Matth. 16. & 1. Tim. 3. alijsque pluribus, rectè probant Canus lib. 4. loc. Theolog. cap. 4. & Gregorius de Valentia loc. cit. contra quosdam contrarij insinuates, in quibus, *si de facie consideres*, inquit Canus, *videntur Glossæ interlineariæ, in illud, Porta inferi non præualebunt aduersus eam: & D. Thomas in 4. d. 6. q. 1. art. 3. questione. 2. ad 3. & Cardinalis Turrecremata lib. 2. de Ecclesiæ, cap. 9. & Alphonsus à Castro de iustitia hæret. punit. lib. 1. cap. 5. Quæ sententia si vera esset, iam vim infallibilem non haberet argumentatio illa: Ecclesia tota credit, aut docet, hoc, vel illud; v. g. Euangelium Matthæi esse Canonicum: Ergo reuera est: Id quod tamen nequaquam dicendum est.*

Secundum est, Auctoritatem consentientem, SS. Patrum, seu omnium, qui nos antecesserunt; seu qui ætate qualibet vixerunt, vtique non minus per se atque antecedenter infallibilem esse, in rebus fidei, quam omnium Doctorum, qualibet ætate viuentium; quos cum vniuersa Ecclesia in doctrina fidei velut Pastores & Doctores audire & sequi teneatur, iuxta citatum locum, Apostoli Ephes. 4. profus necesse est, etiam secundum se habere auctoritatem infallibilem; ne alioqui tota etiam Ecclesia in fide necessariò errare teneatur; vt ex communi & certa rectè tradunt Canus lib. 8. loc. Theol. cap. 14. Gregorius de Valentia cit. tom. 3. d. 1. q. 1. p. 7. §. 46. aliique recentiores. At si de Patribus solum loquamur, qui sua scripta ad nos transmiserunt, etsi quidè negari non possit, eos, si consentiant, continere irrefragabile fidei argumentum à posteriori, & à signo; tum quia ab Ecclesia recepti sunt, & approbati; nec fas est eis in rebus fidei, & sacræ scripturæ interpretatione, aduersari; ex VI. Synodo act. 11. & 13. in epistola synodali Sophronij, vnde sumptus etiam est Canon 19. Trullanæ Synodi, item ex Concilio Lateran. vltimo act. 11. & Concilio Tridentino sess. 4. in Bulla Pij IV. per Pium V. renouata: Tum quia argumentum moraliter euidens præbent, eius fidei, quam tota Ecclesia Catholica, eorum tempore habebat: verius tamen videtur, eos, per se, & à priori infallibile fidei argumentum non præstare.

10 Ratio est. Quia isti, qui scripserunt, & sua ad nos scripta transmiserunt, non sunt omnes planè Doctores, qui vel qualibet, vel vna aliqua ætate in Ecclesia vixerunt; sed tantum aliqui, & fere pauciores ex illis; à quibus proinde, etiam si errassent, non erat necesse, totam eius temporis, quo scripserunt, Ecclesiam in

errorem induci: tamen si etiam vt sic præbeant argumentum plusquam moraliter certum, ac fidei proximum, si vnanimi consensu quippiam pro fidei dogmate tradant: secus si aliquid in rebus Philosophicis, seu aliquid, eorummet etiam iudicio, ad fidem non pertinens, solummodo opinentur. Atque ita cum S. Thoma hic art. 8. ad 2. & in 2. dist. 14. art. 2. Stapletono controu. 6. lib. 11. cap. 5. Cano lib. 7. loc. Theolog. cap. 3. Banne hic q. 1. a. 8. dub. 5. rectè notauit Gillius lib. 1. tract. 7. c. 13. Atque ita etiam intelligendum est Gabriel Vasquez hic disp. 12. num. 2 vbi docet, Patrum, nempe quorum libros habemus, consensum, ex se non habere, infallibilem auctoritatem: etsi Gregorius de Valentia tom. 3. disp. 1. q. 1. p. 7. §. 16. significare videatur, eorum etiam, qui scripserunt, Patrum, vnanimem consensum, in aliquo fidei dogmate, per se infallibilem esse.

Tertium est, quod propriè ad Scholasticos Doctores pertinet, & rectè notauit Gregorius de Valentia hic q. 1. p. 5. §. 1. Si quæ illo tempore propria sint dogmata, etsi veteribus Patribus & Doctoribus non repugnantia, ea licet non omninò certam & infallibilem, vt dictum, grauem tamen habere auctoritatem. In quem sensum etiam idem author tom. 3. d. 1. q. 1. p. 7. §. 46. ait, *negare commune placitum scholasticorum Doctorum, valde esse temerarium*. Cui doctrinæ consentiunt etiam Vega lib. 9. in Concilio Trident. cap. 14. Bannes hic q. 1. a. 8. & fere Canus lib. 8. loc. Theolog. cap. 4. & lib. 12. cap. 7. alijsque recentiores. Vbi etiam præ oculis habendam, quod dicit S. Thomas hic art. 8. ad 2. argumentari ex auctoritate, esse maximè proprium huius scientiæ; eò quod principia huius doctrinæ per reuelationem habeantur: vt proinde quisque merito suas, quæ communi ac consentienti auctoritati Doctorum Scholasticorum refragantur, ratiunculas iure suspectas habere debeat, & potius captiuare intellectum, ad maius fidei obsequium, quam ex suo ingenio firmatas eiuscemodi Doctorum sententias impugnare. Hoc enim vt sæpè difficile non est, ita periculosum est.

Atque ex dictis intelligitur, non solum quantum eruditio consummato Theologo sit necessaria, in omni disciplinarum, præcipue Philosophicarum genere; sed & simul etiam, quod initio diximus; tamen si locorum Theologicorum numerus variè ab authoribus assignetur; id tamen non fieri ob aliquam rerum ipsarum diuersitatem: quasi ideo de re ipsa inter Doctores controuertatur; sed solum ex diuersa numerandi & distinguendi ratione, vt dictum, Plura de hac re in 2. 2.

DVBIVM II.

Quotuplex sit scripturæ sensus; & quam ad argumentandum efficax.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 9. & 10.

Pertinet quidem hæc res propriè ad Interpretes sacræ scripturæ. Sed quia Theologi Scholastici est, &

est, & illis ipsis, sua quibus in scriptura interpretanda nitantur, communia fundamenta explicata tradere; ac simul præcipui inter locos Theologicos, vti scripturam esse diximus, vim & efficaciam saltem in genere perspectam habere, necessarium est cum S. Thoma hoc loco, de ea ipsa re breuiter agere; quam sequentibus assertionibus, ita explicamus.

Assertio I. Scripturæ sensus rectè & adæquatè diuiditur in literalem, quem verba ipsa immediatè significant; quò etiam parabolicus pertinet: & in spirituales; quem res per verba significatè significant. Ita S. Thomas hic q. 1. a. 10. in corp. & ad 3. vbi ita expressè de parabolico sensu loquitur; eademque est communis aliorum Doctorum, præsertim recentiorum sententia. Et sumitur eadem bimembris diuisio sensuum scripturæ ex S. Dionysio de cæl. hier. cap. 2. & epist. 9. ad Titum, Augustino lib. 1. de Genes. ad lit. cap. 2. & alijs Patribus, etsi de parabolico sensu dubiè locutus sit Alphonsus de Castro lib. 1. cont. hæres. cap. 3. de qua re plura Gabriel Vasquez hic disp. 15. cap. 4.

Probatum assertio. Quia omnis scripturæ sensus significari debet aliquo modo per scripturam, adeoque per verba scripturæ: sed tantum sunt duo modi generales, quibus aliquid significari potest per verba scripturæ; nimirum aut immediatè; & tunc est sensus literalis; aut mediatè, medianibus nimirum ipsis rebus per verba immediatè significatis; & tunc est sensus spiritualis. Vt V. G. quando in libro Genesis cap. 22. refertur història Isaac ab Abrahamo oblatis; vel in Exodo cap. 12. història agni paschalis; sensus quidem literalis, ac immediatè, per ipsa verba significatur ipsa història, quæ tunc temporis inter Abrahamum & Isaac gesta est; vti & ritus ipse agni paschalis ab Hebræis eo tempore immolandi; at verò spiritualiter, per Isaac, resque ab eo gestas, vti & per agnum Paschalem, significatur Christus ipse pro salute totius humani generis in ara crucis immolandus.

Vbi notandum, quod optimè etiam dixit S. Thomas cit. art. 10. in corp. nimirum, quod *auctor sacre scripturæ, inquit, est Deus, in cuius potestate est, vt non solum voces ad significandum accommodet; quod etiam homo facere potest; sed etiam res ipsas. Et ideo cum in omnibus scientijs, inquit, voces significant, hoc habet proprium ista scientia, quod ipse res significat, & per voces, etiam significant aliquid.* Vbi proprium esse vult sacre scripturæ, ex mente ipsius authoris, rebus etiam ipsis aliquid significare; non quod alijs etiam scripturis id conuenire nullo modo possit; sed, quod in ipsis non possunt ita vniuersaliter omnia; & quidem futura etiam ipsa, quæ in hac, vel altera vita accident, infallibiliter significari. Qua etiam de causa, vt hoc obiter dicam, mihi quidem certè parum probantur ij, qui in sacris concionibus profanas etiam quaslibet històrias, ac sæpe etiam fabulas Poetarum, operose ad spirituales sensum interpretari conantur; tanquam si salutis nostræ summa ex poetarum figmentis pendeat: qua re diuini verbi ac sacri Ministerij Maiestas nonnihil meo quidem iudicio violari videtur.

Nec diuersa est à literali ratio sensus parabolici, cuius sæpe in nouo Testamento est vsus; vt quando regnum cælorum comparatur grano sinapis; aut

fermento, aut thesauro in agro abscondito; aut cænæ siue nuptijs; aut decem virginibus; aut patrifamilias conducenti operarios; aut Domino peregre abeunti, &c. Nam & tunc verba immediatè significant illas res, de quibus in ipsa parabola est mentio; etsi quidem cum his ipsis rebus postea aliud quippiam, puta in propositis exemplis, regnum cælorum, comparetur; non quia hoc per illas ipsas res immediatè significetur; sed quia cum illis similitudinem habet. Vt quando hominem ob fortitudinem comparamus Leoni, vocem Leonis accipimus, vt sonat, ad literam, & quidem propriè, pro ipso animali, cui hominem conferimus. Secus est, quando hominem vocamus Leonem, vt mox dicemus.

Assertio II. Literalis scripturæ sensus adæquatè diuiditur in proprium, & improprium, seu figuratum. Ita S. Thomas hic cit. q. 1. a. 10. ad 3. & communis Doctorum. Probatum. Quia sensus literalis est ille, qui per verba ipsa immediatè significatur, vt dictum; at verò per verba scripturæ immediato significatu quædam significantur propriè; quando nimirum verba ipsa propriè vsurpantur; alia significantur improprie seu figuratè; vt quando metaphoricè, aut per catachresin, vel metonymiam, &c. quippiam significant: Ergo necessariò duplex ille sensus literalis scripturæ admittendus est. Exemplum est v. g. quando Christus dicitur Leo, lapis angularis, &c. Tunc enim per voces illas, leonem & lapidem angularem, immediatè non significatur bestia illa irrationalis; aut substantia insensata; quam leonem, aut lapidem dicimus, malè enim diceremus, Christus est bestia irrationalis, aut substantia insensata, &c. sed significatur immediatè Christus ipse, non quidem propriè, sed metaphoricè, adeoque figuratè, ob similitudinem quandam, quam cum leone, vel lapide angulari habet.

Vbi etiam ex S. Thoma hic q. 1. art. 9. notandum, rectè & conuenienter diuina mysteria metaphoris enunciata, partim etiam occultata fuisse. 1. Causa necessitatis. Quia aliquando non possunt illa diuina nobis, qui à sensibus cognitionem haurimus, nisi eiusmodi similitudinibus corporum exponi, iuxta illud S. Dionysij cap. 1. cælest. hierarch. vbi ait: *Impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum circumuelatum.* 2. causa utilitatis; tum vt ea facilius etiam à rudioribus caperentur; tum ad exercitationem studiosorum. 3. Causa honestatis & reuerentiæ; vt ab irrisoribus infidelium vindicarentur: iuxta illud Matth. 7. v. 9. *Nolite sanctum dare canibus.*

Assertio III. Sensus scripturæ spiritualis rectè & adæquatè diuiditur in Tropologicum, qui mores instruit; allegoricum, qui statum Ecclesiæ militantis respicit; significando nimirum aliquid gerendum, aut gestum in Ecclesia militante; & Anagogicum, qui ad statum & conditionem Ecclesiæ triumphantis pertinet. Ita S. Thomas cit. art. 10. in corpore; & est itidem communis Doctorum sententia: extantque hac de re vulgati illi versus:

Littera gesta docet: quid credas allegoria:

Moralis, quid agas: quò tendas anagogia.

Probatum. Quia sensus spiritualis scripturæ est, qu;

per res ipsas immediatè verbis significatas significatur, vt dictum: sed res per verba scripturæ immediatè significatæ quandoque significant aliquid, quod ad mores nostros informandos pertinet; vt est illud Deut. 2. v. 4. *Nō alligabitis bouitriturā;* quod sustentatione congruā Ecclesiæ ministris non denegādam significat, vt declarat Apostolus 1. Cor. 9. v. 9. Nonnunquam significant aliquid gerendum, aut gestum in Ecclesia militante; quemadmodum immolatio Isaac, & agni paschalis significabāt sacrificium crucis Christi, &c. duo filij Abraham, Isaac & Imael, duo testamenta, novum & verus: duo filij Isaac, nimirum Iacob & Esau, diuersam conditionem hominum prædestinatorum & electorum in hac vita, vt declarat Apostolus in epist. ad Rom. 9. & ad Gal. 4. Alia denique significant aliquid gerendum in altera vita ac statu beatitudinis; quemadmodum sabbatum diei septimæ à Deo institutum significat ipsam æternam requiem, iuxta Apostolū Heb. 4. v. 9 & 10.

Et verò sensum mysticum imprimis ac per excellentiam conuenire veteri testamento, patet ex illo Apostoli 1. Cor. 10. v. 11. *Hæc autem omnia in figura contingebant illis:* quanquam non ideo omnis planè veteris testamenti locus sensum spirituales habeat: quia in libris Prouerb. Eccl. Sap. Eccl. in Prophetis, ac passim etiam alibi, pleraque morum præcepta reperiuntur; ex quibus nemo sensum spirituales eruat. Et quod Apostolus dixit, ad res tantum in veteri testamento ex Dei voluntate gestas pertinet: quas quidem Gregorius de Valentia hic q. 1. p. 5. §. 3. putat vniuersim omnes spirituales habere sensum. Quod an etiam in rebus omnibus, post Babilonicam captiuitatem, V. G. circa Eldram, Nehemiam, Machabæos gestis, verum habeat, dubito.

Et confirmatur assertio ex S. Thoma loc. cit. vbi ait: *Sicut enim dicit Apostolus ad Heb. 7. Lex vetus figura est nouæ legis; & ipsa noua lex, vt dicit Dionysius cap. 5. Eccl. hierarch. part. 2. est figura futuræ gloriæ. In noua etiam lege ea, quæ in capite gesta, sunt signa eorum, quæ nos agere debemus. Secundum ergo quod ea, quæ sunt veteris legis, significant ea, quæ sunt nouæ legis, est sensus allegoricus; secundum verò quod ea, quæ in Christo sunt facta, vel in his, quæ Christum significant, sunt signa eorum, quæ nos agere debemus, est sensus moralis; prout verò significant ea, quæ sunt in æterna gloria, est sensus anagogicus.* Ita S. Thomas.

3 Obijci potest; per res in scriptura significatas, significari etiam posse aliquid gestum in altera vita, circa purgatorium, & infernum, animasque ac spiritus illic detentos; quæ tamen significatio tamen si spiritualis sit, sub nullo sensu spirituali ex tribus enumeratis comprehenditur. Responderi posset, statum animarum ac spirituum, qui in altera vita puniuntur, præsertim in inferno, rem talem non esse, quæ digna fuerit, ipsis etiam rebus in scriptura significatis significari. Sed potius respondetur. si quid eiusmodi rerum fuerit etiam spiritualiter significatum, eam significationem spectat ad sensum scripturæ anagogicum; quandoquidem torus alterius vitæ status ad maius beatorum gaudium, maioremque gloriam pertinet.

4 Assertio IV. Sensus accommodatius propriè non est verus aliquis sensus scripturæ; sed traductio verborum scripturæ à suo sensu, ad alienum, ab

authore Deo, non intentum. Colligitur ex S. Thoma hic cit. art. 10. qui nullam eiusmodi scripturæ sensus mentionem facit. Idem expressè, & ex communi docent Gregorius de Valentia hic q. 1. punc. 5. §. 3. & Gabriel Vasquez hic disp. 14. cap. 7. Exempla huius rei passim occurrunt apud SS. Patres; nec pauca in missis & officijs diuinis Ecclesiæ. Vt quando Ecclesia de quouis Confessore Pontifice canit: *Inuentus est iustus, & in tempore trauersia factus est reconciliatio:* quod Eccl. 44. v. 17. de solo Noe dicitur. Ex quo loco etiam iisdem confessoribus accommodatum est illud v. 20. *Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem Excellentis:* quod ibidem de solo Abrahamo dicitur. Et illud quod ibidem v. 25. de solo Isaac dicitur: *Benedictionem omnium gentium dedit illi, &c.* Item quando de quolibet Martyre canit: *Honestum fecit illum Dominus, & custodit eum ab inimicis, & a seductoribus tuauit illum: & dedit illi claritatem æternam. Descenditq. cum illo in foveam, & in vinculis non derelinquit eum, &c.* Quod partim de Iacob; partim de Ioseph dicitur Sap. 10. v. 12. & 14. Et rursum ex Eccl. 45. v. 14. *Corona aurea super caput eius, &c.* Item quando rursum de Confessore non Pontifice dicitur: *Iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam Sanctorum, &c.* quæ etiam de Iacob dicuntur Sap. 10. v. 10. Item quando de quolibet Sacerdote Pontifice canit: *Iurauit Dominus, & non penitebit eum, tu es Sacerdos in æternum, &c.* quæ alioqui ad Christum pertinere constat. Et plura habentur ex Eccl. 45. Simile est, quod de SS. Ioanne & Paulo canit Ecclesia: *Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra, &c.* quod de Iesu Sacerdote filio Iosedech, & de Zorobabel duce Iuda, dixisse Zachariam cap. 4. multi existimant: vt & de Enoch & Elia, Ioannem, Apocal. 11.

Quo exemplo etiam Vasquez cit. disp. 14. cap. 1. velut certum tradit, etiam ipsos scriptores sacros interdum alterius antiquioris scripturæ sacra verba, per solam accommodationem referre. Imo Iansenius in Concordia Euangelica cap. 11. existimat, etiam ab Euangelistis, vel ipso etiam Christo, non raro verba scripturæ veteris Testamenti solum sensu accommodatitio vsurpari, etiam quando additur, fuisse impletum, quod hoc vel illo loco veteris Testamenti dicitur. Tale est illud Osee 11. *Ex Egypto vocauit filium meum.* Et rursum illud Ierem. 31. *Vox in Rama audita est,* quod refert Matthæus cap. 2. Item illud Matthæi cap. 15. ex Esa. 29. *Populus hic labijs me honorat.* Et illud Matth. 13. ex Isai. 6. *Audiu audietis, & non intelligetis;* & ex Psal. 77. *Aperiam in parabolis os meum:* quod ex parte sequitur etiam Vasquez cit. disp. 14. cap. 5.

Sed mihi verius videtur, quod docet Gregorius de Valentia q. 1. punc. 5. §. 3. cum alijs, apud Vasquez loc. cit. cap. 3. in scriptura noui Testamenti, non vsurpari verba scripturæ veteris Testamenti, solum in sensu accommodatitio: quia ad dignitatem scriptoris sacri pertinet, vt nihil alieno sensu, & à Spiritu sancto non intento vsurpauerit; nec difficile fuit Spiritui sancto, etiam illum ipsum sensum, quem posterior scriptor sacer intendit, iam ab initio præuidere, ac simul in ipsa antiquiori etiam illa scriptura intendere; præsertim cum ipse Euangelista Matthæus in quibusdam eiusmodi testimonijs refe-

ferendis discretè asserat, antiqua oracula, & vaticinia Prophetarum fuisse impleta ijs ipsius rebz; ad quas illa verba accommodabat; vt agnoscat, ac propterea cum Iansenio vniuersim non sentit etiam ipse Vasquez cit. disp. 14. cap. 3.

Neque verò sensus accommodatitius propriè dicendus est ille, qui non fuit à scriptore Canonico primò intentus, esto fuerit intentus ab ipso Deo; sic enim admodum credibile foret, quod isti dicunt; scripturam veteris Testamenti sæpe in nouo solum sensu accommodatitio vsurpari: quando subinde verum etiam aliquem scripturæ sensum, ab ipso scriptore Canonico, ignoratum fuisse, tradunt. S. Thomas, quod lib. 7. q. 6. art. 14. & q. 4. de potent. art. 1. Molina hic q. 1. art. 10. Gillius lib. 1. tract. 7. cap. 3. num. 8. Sed quia sensus scripturæ vniuersim non ex calamitiferibentis, vti dicant, sed dictantis Spiritus sancti mente & sententia metiendus est, vt rectè etiam indicat S. Thomas hic q. 1. a. 10. ideo sensus ille, qui à scriptore quidem Canonico non fuit cognitus, nec adeo intentus; fuit tamen præuisus & intentus ab ipso Spiritu sancto, cum primum ipsa verba scriberentur, non est dicendus sensus accommodatitius, sed verus scripturæ sensus.

Imo etiam si per verba illa, quatenus primum scribebantur, non intendisset spiritus sanctus id, quod scriptor noui Testamenti ijs significauit; adhuc tamen dicendum non esset, ea verba sensu solum accommodatitio, in scriptura noui Testamenti vsurpari: quandoquidem nihilominus per ea verè ac ex mente spiritus sancti significaretur id, quod posterior scriptor sacer intendebat. Licet enim probabiliter fieri poterit, ut scriptor ipse sensum quandam alicuius scripturæ à spiritu sancto verè intentum non intelligeret, vt dictum, fieri tamen minimè potest, vt spiritus sanctus non intelligat, aut non intendat sensum illum, quem scriptor sacer à Deo inspiratus intendit, etsi quidem necesse minimè est, vt Deus etiam intenderit omnem eum sensum, ad quem ab alijs, qui scriptores facri non sunt, successu temporis variè scripturæ locus quispiam esset accommodandus.

Accedit, quod Vasquez cit. disp. 14. cap. 6. non solum verba & sententias scripturæ, sed etiam exempla & historias hoc genere tractandi scripturam per accommodationem, ad suadendam virtutem, & vitia detestanda, vsurpari docet: cum tamen reuera hæc, vt cunque ad eiusmodi finem & institutum accommodentur, ad sensum tamen accommodatitium scripturæ propriè non pertineant. Quia exempla eiusmodi adducuntur iuxta verissimam & germanam verborum significationem, quam ex mente Spiritus sancti, & ipsius scriptoris sacri habent. Inde vero per modum consequentiæ, aut similitudinis aliquid aliud elicitur, vel suadetur; qui tamen reuera non est sensus scripturæ, nec verus, nec accommodatitius; sed quiddam ab vtroque diuersum, quod probatur sensu scripturæ, vel cum eo comparatur, vt superius etiam de parabolis diximus.

Illud postremò notandum hoc loco, ex Concilio Tridentino sess. 4. decreto de editione & vsu sacrorum librorum, grauius prohiberi, ne verba sacra scripturæ ad profana queq; accommodentur. Verba Concilij sunt: *Post hæc temeritatem illam reprime-*

re volens (Concilium,) quæ ad profana quæque conuertuntur & torquentur verba & sententia sacra scripturæ; ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos; mandata & præcipit, ad tollendam huiusmodi irreuerentiam, & contemptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba scripturæ sacra ad hæc, & similia audeat vsurpare; vt omnes huius generis homines, temeratores & violatores Verbi Dei, iuris & arbitrij penis per Episcopos coarceantur.

Assertio V. Quilibet scripturæ locus habet suum sensum literalem; cui si quidem ex mente ipsius scriptoris sacri aliquid asserat, nunquam potest subesse falsum. Ita S. Thomas hic q. 1. a. 10. ad 1. & 3. vbi dicit, omnes alios sensus scripturæ fundari super literalem. Eadem est communis sententia, apud Gregorium de Valentia loc. citat. & Gabrielem Vasquez disput. 25. cap. 5. contra modum loquendi Lyrani prolog. 3. Postilla Bibl. vbi dicit, quosdam locos scripturæ solum habere spirituales sensum. Sed hic author sensum metaphoricum, seu figuratum confudit cum spirituali; cum tamen is reuera sit literalis, vt dictum assert. 2.

Ratio assertionis est. Quia nullus est locus scripturæ in quo non ipsa etiam verba aliquid immediate significant; quandoquidem nec mediatè quidem aliquid significare possent; nisi mediante re illa, quam immediate significant, vt patet ex eadem assert. 2. Accedit quod spiritualis sensus omnis nititur sensu literali; vt ex S. Thoma dictum. Nisi quis ergo penitus negare velit, locum aliquem scripturæ vllum habere sensum, (quod absurdissimum foret dicere) negare minimè poterit, locum omnem scripturæ habere suum sensum literalem.

Quod autem huic sensui subesse falsum non possit, ex dictis sequitur: quia hoc ipso, quod à Spiritu sancto per verba intentus est, non potest non esse infallibilis: quia Spiritus sanctus falsum docere aut testari non potest. Dixi tamen si quidem ex mente ipsius sacri scriptoris aliquid asserat. Nam si quid referatur pronunciatum solum ab alijs, V. G. illud à Iudeis dictum contra Christum, *Reus est mortis*, Item, *Nonne bene dicitur, quia Samaritanus es, & demonium habes?* &c. & similia, cum referantur solum à scriptore, non etiam asserantur ab eodem, aut ex mente eiusdem, vtique vera & infallibilia minimè sunt; licet infallibiliter verum sit, quod scriptor sacer asserit, hæc ita gesta vel dicta fuisse, &c.

Assertio VI. Possunt esse, ac re ipsa quandoque sunt, vnius & eiusdem loci Scripturæ, non solum in diuersis libris, vel partibus scripturæ, sed etiam in vno eodemque loco, plures sensus literales. Ita docet expressè S. Thomas hic quæst. 1. a. 10. in corp. vbi dicit: *Quia verò sensus literalis est, quem auctor intendit; auctor autem scripturæ Deus est, qui omnia simul suo intellectu comprehendit; non est in conueniens, vt dicit Augustinus 1. 2. Confess. si etiam secundum literalem sensum in vna litera scripturæ, plures sint sensus.* Idem docet S. Thomas q. 4. de potent. art. 1. & in 2. d. 12. a. 2. ad 7. Burgensis in addit. super vtriusque prologum Lyrani, Abulensis in cap. 13. Matth. q. 28. Alphonsus de Castro lib. 1. cont. hæres. cap. 3. Ioannes Driedo lib. 2. de script. sac. cap. 2. Ambrosiu,

Catharinus lib. de clauē script. Salmeron prolegom. 8. & 9. Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 5. §. 3. Bellarminus lib. 3. de verb. Dei, cap. 3. Molina q. 1. art. 10. disput. 3. Gabriel Vasquez disput. 17. cap. 3. & communis DD. praesertim recentiorum contra Alensem 1. p. q. 1. memb. 4. a. 2. & 4. part. quaest. 15. memb. 4. a. 1. Albertum in sum. tract. 1. q. 5. Henricum Gandauensem in sum. art. 16. q. 2. & 3. Michaelem Medinam lib. 6. de fid. cap. 25.

8 Probatur assertio primò quibusdam exemplis ipsius scripturae. Nam illud Psal. 2. v. 7. *Filius meus es tu.* Et Isai. 53. v. 8. *Generationem eius quis enarrabit?* rectè tam de generatione Christi aeterna, quam temporali exponitur: vt & prior locus etiam de Christi resurrectione, à S. Paulo Act. 13. v. 33. Ita etiam illud Ioan. 11. v. 50. *Expedit, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat;* duplicem sensum habet, alium nimirum ex maligna mente Caiphæ, Christum ad necem postulantis; alium ex mente Spiritus sancti, necessitatem ac fructum mortis Christi ad totius humani generis redemptionem, propheticè, per os licet impium Caiphæ velut per asinam Balaam, significantis. Et vterque hic sensus simul ac semel à scriptore Canonico eo loco fait inuentus & expositus; prior quidem quasi recitatiuè, cum infallibili narrationis fide; posterior etiam significatiuè, & per modum docentis & approbantis: & similia passim alibi in scripturis inueniuntur.

Secundò probatur assertio ex SS. Patribus. Ita enim expressè docet S. Augustinus lib. 12. Confess. cap. 18. 30. & 31. In priori enim loco, circa ista verba: *In principio creauit Deus caelum & terram,* cum dixisset, de varia eius explicatione non esse contendendum, addit: *Quæ mihi ardentè consentiunt, Deus meus lumen oculorum meorum, in occulto, quid mihi obest, eum diuersa in his verbis intelligi possunt, quæ tamen vera sunt: quid, inquam, mihi obest, si aliud ego sensero, quam sensit alius eum sensisse, qui scripsit? Omnes quidem, qui legimus, nitimur hoc indagare, atq; comprehendere, quod voluit ille, quem legimus. Et cum eum veridicum credimus, nihil quod falsum esse, vel nouimus, vel putamus, audeamus eum existimare dixisse. Dum ergo quisq; conatur id sentire in scripturis sanctis, quod in eis senserit ille, qui scripsit, quid mali est, si hoc sentiat, quod tu lex omnium veridicarum mentium ostendis verum esse, etiam si hoc non senserit ille, quem legis; cum & ille veram, nec tamen hoc senserit? Similia habet cap. 30.*

Et cap. 31. de iisdem verbis Genes. 1. differens, cum antea cap. 28. varias sententias retulisset, dum alius, ea verba in principio explicaret, in exordio rerum creaturarum, seu primò; alius initio temporis, alius in sapientia siue in Filio; ipse denique his verbis suam ea de re sententiam explicat: *Ita cum alius dixerit; hoc sentit, (Moyſes) quod ego; & alius, imò illud, quod ego: religiosus me arbitror dicere, cur non vtrumq; potius, si vtrumq; verum est? Et si quid tertium, & si quid quartum, & si quid omnino aliud verum, quisi iam in his verbis videt, cur non illa omnia vidisse credatur, per quem vnus Deus sacras literas, vera & diuersa visuris multorum sensibus, temperauit? Ego certe, quod intrepidus de corde meo pronuntio, se ad culmen auctoritatis aliquid scriberem, sic mallem scribere, vt quod veri quisq; de his rebus capere posset, mea verba resonarent, quam vt vnã verã sententiam ad hoc apertius ponerem, vt excluderem cate-*

ras, quarum falsitas me non posset offendere. Nolo itaq; Deus meus, tam præcepto esse, vt hoc illum virum de te meruisse non credam. Sensit ille omnino in his verbis, atq; cogitauit, cum ea scriberet, quicquid hic veri potuimus inuenire, & quicquid nos non potuimus, aut nondum possumus, & tamen in eis inueniri potest.

9 Adeundem modum de libro Apocalypsis loquitur S. Hieronymus epist. 103. ad Paulinum: *Ioannes, inquit, tot habet sacramenta, quot verba: parum dixi pro merito voluminis, laus omnis inferior est: in verbis singulis multiplices latent intelligentie, &c.* Id quod etiam de sensu literali intelligendum: nam quantum ad mysticum attinet, scriptura veteris testamenti, pluribus abundat. Similia habent S. Chrysostomus homil. 21. in Genes. & S. Basiliius in proœmio lib. de Spiritu sancto, vbi admonet, expendendas esse in scriptura sacra, syllabas, literas, apices, nedum ipsas voces & orationes.

Tertiò idem probatur ratione. Nam & hoc, vt vnus scripturae locus plures sensus literales habeat, possibile est; potuit enim reuera Deus plura ac diuersa simul significare voluisse: & ad quandam dignitatem scripturae pertinet; quæ hoc ipso maiori vbertate significandæ veritatis abundat: vt etiam supra ex S. Augustino retulimus.

Quo loco tamen obseruandum, Gabrielem Vasquez cit. disp. 17. n. 9. cum existimaret, nullum sensum esse posse literalem, (secus mysticum & spirituale) nisi quem ipse etiam scriptor faceret, & non tantum Spiritus sanctus dictans scripturam intellexerit, & intenderit, non probare illud à S. Augustino cit. cap. 31. dictum: *Omnia & singula vera, quæ quisq; posset sub vna litera intelligere, ad sensum literalem pertinere. Difficile enim, inquit Vasquez, creditur apparet, voluisse Deum homini in historia sacra scribenti, tot tamq; varia reuelare; & vt ea simul significaret, ad scribendum impulisse.* Sed præterquam quod S. Augustinus cit. cap. 31. de Moyſe scriptore Genes. eam planè habet existimationem, vt ex verbis citatis patet, equidem nil video, cur necesse sit dicere, scriptorem Canonicum omnem etiam literalem sensum scripturae intellexisse; vt rectè etiam video notatum à Christophoro Gillio tract. 7. cap. 4. num. 10. fauente eodem S. Augustino lib. 12. Confess. cap. 32. cum S. Thomas in 2. 2. q. 173. art. 4. & Caietanus ibidem rectè notent, nec ipsos quidem Prophetas semper intellexisse id, quod prophetabant; quod clarum fit exemplo Ionæ cap. 3. v. 4. vaticinantis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur;* quam ille tanquam absolutam prophetiam accepit; cum tamen solum hypotheticæ esset; vt patet ex eodem & sequenti capite Ionæ 3. & 4. Idem colligitur ex Daniele cap. 12. v. 8. *Et ego audiui, & non intellexi.* Cum ergo sensus verus & literalis scripturae non sit ex scriptoris mente & notitia præcisè metiendus, nil obstat, plures sensus literales scripturae esse, licet non omnes ab ipso scriptore facti fuerint cogniti, & intenti, modo reuera intenti fuerint à Spiritu sancto; vt etiam superius dictum.

Illud tamen proculdubio verissimum est, dictum illud S. Augustini non ita laxè accipiendum, vt omnes illi sint veri sensus literales scripturae, quot quot verum aliquid continent, & vtcunque verbis scripturae significati fuisse ab aliquo existimentur, sed videndum est, an omnibus spectatis, si antecedentia ni-

tia nimirum & consequentia conferantur, aliaque circumstantiæ diligenter expendantur, sensus illi in eum locum, seu verba scripturæ, de quibus agitur, secundum literam quadrare possint. Quod si sita esse deprehensum fuerit, nil obstat, quo minus cum S. Augustino sentiamus, omnes eos sensus à spiritu sancto intentos, verosque proinde sensus literales scripturæ esse: Vti equidem contra Sectarios differens docere soleo, illud, *Hoc facite*, Luc. 22. v. 19. rectè ita explicari, vt & per vocem *Facite*, (vstitissima & scriptorum profanorum, & ipsius scripturæ phrasi, tam in sermone latino, quam græco, & hebraico) idem significetur, quod sacrificare, nimirum corpus, de quo antea immediatè sermo fuerat, & simul generale detur præceptum faciendi id, quod Christus fecerat, benedicendo nimirum panem, & distribuendo, &c.

Obijci potest contra positam assertionem; varietatem & pluralitatem sensuum parere æquiuocationem; quæ impedit vires argumenti. Respondetur, negando assumptum; modo confert, quoniam sensu verba ad argumentum accommodantur. Nam, etiam æquiuoca verba vim argumentationis minime impediunt; si modo determinatè constet, quo sensu determinatè verba æquiuoca vsurpentur: ita vt quamuis secundum se æquiuoca sint, æquiuoce tamen non vsurpentur. Non magis impedit argumentationis efficaciam multiplicitas sensus spiritualis adiuncti ad literalem: quia hi duo sensus subordinantur, spiritualis enim fundatur in literali, vt respondet S. Thomas cit. a. 10. ad 1. Quare etiam Aristoteles lib. 4. Metaph. rex 10. ait: *Nihil autem differt (siue interest) etiam si plura quis significare dicat: solum autem sine determinata.*

10 Assertio VII. Non tantum sensus literalis, sed etiam spiritualis & mysticus, efficax argumentum. Theologo præstat, cum de eo conlatur: à toto genere tamen spiritualis sensus paruum; accommodatius per se nullum ad probandum habet momentum. Prima pars, quod sensus literalis efficax argumentum Theologo præstat, est S. Thomæ hic q. 1. a. 10. & communis ac certa omnium Doctorum, & patet ex assert. 5. quod tamen intellige, si de tali sensu constet, iuxta dicta dub. præced.

Secunda pars rectè asseritur à Gregorio de Valentia hic cit. q. 1. p. 5. §. 3. Vasquio disp. 16. cap. 5. Lorino in Act. Apost. cap. 2. v. 31. Gillio tract. 7. cap. 5. & alijs recentioribus communiter, & colligitur ex S. Augustino epist. 48 ad Vincentium. vbi ait: *Quis autem non nisi impudè: sime nitatur, aliquid in allegoria positum per se interpretari, nisi manifestissima habeat testimonia, quorum lumine illi stentur obscuræ? Ratio est. Quia etiam hic sensus est à spiritu sancto intentus: Ergo ex se infallibilis, adeoque etiam ad argumentandum efficax, si de eo conlatur. Exemplum passim habemus in scriptura. Illud enim de agno paschali dictum Exodi 12. v. 47. *Os illius non confringetis*, seu, *Os non comminuetis ex eo*, mysticè per allegoriam ad Christum applicatur Ioan. 19. v. 36. Et illud Deuter. 25. v. 4. *Non alligabis os boni trituri anti*, ad Operarios Euangelicos 1. Cor. 9. v. 9. Ex quibus proinde locis, alijsque similibus, mystico sensu intellectis, efficax argumentum etiam ad fidei dogmata probanda petere possumus. Et si fatendum, cum ex*

figura veteris testamenti, in nouo testamento explicatæ, argumentum petitur, iam non à solo sensu mystico, sed literali quoque, declarante mysticum, argumentum desumi. Et fieri tamen interim possit, vt de sensu mystico etiam aliunde, videlicet ex communi interpretatione SS. Patrû, aut Ecclesiæ declaratione constaret; vt rectè etiam notarunt citati.

Tertia pars asseritur à S. Thomæ hic q. 1. a. 10. ad 1. vbi dicit, *ex solo sensu literali posse argumentum trahi, non autem ex his, quæ secundum allegoriam dicuntur.* Idem docent omnes Theologi veteres, cum S. Augustino loc. cit. & Dionysio in epistola ad Polycarpum, vbi dicit, *Mystica Theologica non arguit*; & cum Hieronymo lib. 2. in cap. 13. Matthæi, qui ait: *Pius quidem sensus, sed nunquam parabola, & dubia enigmatica intelligentia, potest ad auctoritatem dogmatum proficere.* Quos tamen absolute loquentes ad supradictam moderationem rectè interpretantur citati. Idem habet Apologia Confessionis Augustinæ titulo de sacrificio Missæ, vbi dicitur: *Allegoria non parum firmas probationes.* Quamquam interem Lutherani parum memores suæ huius doctrinæ, quando de Pontifice agendum est, perpetuis, iisque plerumque ineptissimis allegorijs, ex Daniele & Apocalypsi petitis, conuincere se posse temerè existimant, Romanum Pontificem esse Antichristum, ut part. 2. Anatom. Confess. Augustinæ demonstr. 5. §. 22. à num. 238. fufius ostendi. Ratio huius partis est; quia regulariter & à toto genere, non constat in particulari de sensu mystico cuiusque loci scripturæ; & si quando constat, iam non tam ex spirituali, quam literali petitur argumentum, vt dictum.

Quarta pars est mens S. Thomæ loc. cit. & communis doctrina, quam tradit etiam Vasquez cit. d. 14. cap. 7. Probat. Quia accommodatius sensus, nullo modo est intentus ab auctore spiritu sancto, loquendo propriè de sensu accommodatitio verborum scripturæ: secus est de exemplorum & parabolarum accommodationibus, vt notauit Vasquez ibidem; sed qui sensus non est propriè accommodatitius scripturæ, vt superius dictum.

Atque ex his colligitur, quid sentiendum de alijs quibusdam partitionibus, seu enumerationibus sensuum scripturæ, ab aliquibus nonnunquam afferri solitis. Prima est, quam ex S. Augustino lib. de vtilit. cedendi refert S. Thomas hic q. 1. art. 10. argum. 2. vbi dicit Augustinus, scripturam veteris testamenti quadrifariam tradi, scilicet secundum historiam, secundum ætiologiam, secundum analogiam, secundum allegoriam. Quam doctrinam explicans S. Thomas ibidem ad 2. rectè ait, illa tria historiam, ætiologiam, & analogiam, hoc loco, ad vnum literalem sensum pertinere, adeoque non differre, nisi materia. Nam historia est, vt ipse Augustinus exponit, cum simpliciter aliquid proponitur: ætiologia vero, cum causa dicti assignatur; sicut cum Dominus assignauit causam, quare Moyses permisit licentiam repudiandi uxores; scilicet propter duritiam cordis ipsorum. Matth. 19. Analogia vero est, cum veritas vnius scripturæ ostenditur veritati alterius non repugnare. Sola autem allegoria inter illa quatuor, pro tribus spiritualibus sensibus ponitur. Ita S. Thomas.

Secunda diuisio, est Hugonis Victorini in prolog. lib. 1. de sacramentis, cap. 4. vbi tam spirituales, quam literales scripturæ sensus commemorans, tres solum

sensus scripturæ distinguit, scilicet historicum, allegoricum, & tropologicum. Qui itidem sub sensu allegorico etiam anagogicum comprehendit: vt rectè etiam notauit S. Thomas ead. q. 1. art. 10. ad 2. Reliqui ex ijs, quæ mox subiiciam, intelliguntur.

Tertia diuisio est, quam tradunt Eucherius in præfatione libri spiritualium formarum, & Cassianus collat. 1. 4. cap. 8. vbiasserunt, quatuor esse genera illustrandi sacram scripturam, e quibus deducitur illa diuisio, qua sensus scripturæ immediatè diuiditur, 1. in historicum. 2. in tropologicum, seu morale, quoad vitæ emendationem refertur. 3. in allegoricum, quando in gestorum narratione & historia mysterium aliquod fidei nostræ continetur. 4. in anagogicum, qui refertur ad ea, quæ sunt æternæ beatitudinis. In qua diuisione, sensus historicus literalem complectitur; cæteri ad spirituales referri videntur, iuxta dicta assert. 3.

Nec verò vt docet S. Thomas q. 1. a. 10 ad 1. quicquam sub spirituali sensu continetur fidei necessariam, quod scriptura per literalem sensum alicubi manifestè non tradat. Eisdemque sensus quatuor nonnullis videtur indicare S. Augustinus lib. 1. in Genes. ad lit. cap. 1. vbi ait: *In libris omnibus sanctis inueniri oportet, quæ ibi æterna inueniuntur, quæ facta narrentur, quæ futura prædicantur, quæ agenda præcipiuntur, vel monentur*: quanquam Augustinus hoc loco ad solam materiam diuersitatem respexisse videtur: nec tamen ideo penes eam sensum scripturæ in totidem membra partitur, vt pluribus perlequitur Vasquez disp. 16. cap. 2.

DVBIVM III.

An etiam Conclusio Theologica ex duabus reuelatis, aut vna reuelata, & altera naturaliter euidente deducta, possit esse principium Theologica argumentationis.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 8.

Sermo est de principio Theologiæ proprio, & proprio Theologico; cuiusmodi cum sit sola veritas fidei, seu principium reuelatum diuina fide creditum, vt dictum hic dub. 1. & quæst. 3. dub. 2. perinde est, ac si in proposito quæretur, An conclusio Theologica ex duabus reuelatis, aut vna reuelata, & altera naturaliter euidente deducta, possit etiam ipsa immediatè per fidem credi.

Ante omnia vero distinguendum est inter conclusiones Theologicas immediatè reuelatas, & alias immediatè non reuelatas. Vtræque enim subinde Theologus per discursum verè Theologicum colligit & infert; vt de posterioris generis est perse manifestum; de prioris generis patet exemplo Christi, qui resurrectionem mortuorum probauit ex alio quodam principio reuelato; nempe quod Deus in scriptura etiamnum dicatur Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, &c. vt dictum superius q. 2. dub. 1.

idemque expressè docet S. Thomas hic q. 1. art. 8. idque tunc maximè oportunitate est, quando agitur contra aduersarium, qui cum vnum principium reuelatum admittat, v.g. scripturam, alterum negat; v.g. traditionem, vt pluribus dictum cit. q. 2. dub. 1.

Neque verò propterea confunditur habitus fidei cum habitu Theologiæ. Nam etsi hoc casu idem sit obiectum materiale complexum vtriusque habitus (quod etiam in diuersis habitibus naturalibus sæpe accidit) tamen ratio formalis assentiendi semper manet diuersa: ita vt eidem propositioni assentiamur per fidem, vt simpliciter reuelatæ; per Theologiam verò, vt contentæ in altera reuelata, seu propter reuelationem alterius præmissæ, ex qua hæc deducitur. Itaque nullum est dubium, quin conclusio Theologica per se immediatè reuelata possit esse principium alterius Theologica conclusionis; non quidem, vt est conclusio Theologica; sed vt est propositio fidei. De alijs verò conclusionibus Theologicis immediatè non reuelatis est controuersia; quæ licet in materia de fide pertractari soleat, tamen etiam hoc loco non incommode examinatur.

Prima igitur sententia asserit, non posse nos talibus conclusionibus immediatè per fidem assentiri; sed solummodo vel per habitum Theologiæ, vel per prophetiam, aut prudentiam infusam. Ita Bannes 2. 1. q. 1. art. 1. licet idem Bannes hic q. 1. art. 3. dicat, non esse necessarium ad conclusionem Theologicam, quod vtraque, vel altera præmissa sit immediatè de fide, imò contingit, inquit, *vtramque vel alteram esse etiam conclusionem Theologicam*. Vbi hic author concedit, posse nihilominus talem conclusionem, esse principium Theologica argumentationis; non vltimatum scilicet; sed immediatum & quasi secundarium; sicut & in scientijs rectè assumitur pro principio secundario, conclusio in eadem scientia demonstrata. Eiusdem sententiæ est Molina hic quæst. 1. art. 2. disput. 1. vbi addit, etiam conclusionibus ab Ecclesia ex reuelatis definitis, non assentiri nos immediatè habitu fidei. Idem significat Zumel hic q. 1. a. 1. quæstione 2.

Secunda sententia distinguit. Ait enim talem conclusionem de fide esse, & posse per fidem credi, si deducatur ex duabus præmissis reuelatis; aut saltem ex vniuersali reuelata; non autem si ex particulari reuelata, & altera euidenti deducatur. Ita Gregorius de Valentia tom. 3. q. 1. p. 2. Exemplum prioris est: Omnis homo ritè baptizatus est in gratia: hic infans à me est ritè baptizatus: Ergo est in gratia. Exemplum posterioris: Omnis homo est risibilis: Christus est homo: Ergo Christus est risibilis.

Tertia sententia vniuersim affirmat, tales propositiones posse per fidem credi. Ita sentit Scotus in 3. d. 34. & 35. q. vn. relatus supra q. 2. dub. 1. Idem docet expressè Aureolus q. 1. prolog. dub. 2. art. 2. qui tamen vltèrius etiam progressi sentiunt, non dari habitum Theologiæ distinctum à fide, quo assentiamur cuiusmodi conclusionibus, vt dictum q. 2. dub. 2. Eandem tertiam sententiam tuentur Andreas Vega lib. 1. in Concil. Trident. cap. 29. Canus lib. 6. loc. Theolog. cap. vltimo ad 10. Bellarminus lib. 3. de Eccles. cap. 15. & lib. 3. de Iustificat. cap. 8. & lib. 4. de amiss. grat. cap. 11. Gabriel Vasquez hic disput. 5. cap. 3. & disput. 7. num. 7. Arragonius 2. 2. quæst.

11. artic. 2. Albertinus tom. 1. princip. 3. coroll. 3. punct. 2.

Assertio I. Assensus conclusionis Theologicae qua talis, nimirum vt formaliter deducta ex principijs reuelatis, non est assensus fidei, sed solum Theologiae; adeoque nec conclusio Theologica, qua talis, est propositio fidei, aut principium proprium & vltimum Theologicae argumentationis. Est communis, vt dictum cit. q. 2. dub. 2. & quaest. 3. dub. 2. & paulo post magis patebit, contra Scotum & Aureolum, locis cit. quibus Albertinus tom. 1. princip. 3. coroll. 1. num. 7. addit Canum lib. 1. 2. loc. cap. 1. 2. sed quem iuxta communem recte interpretatur Vasquez infra. Probat. Quia habitus fidei & Theologiae sunt distincti, vt ex communi dictum cit. q. 2. dub. 2. & q. 3. dub. 2. Ergo etiam actus & assensus vtriusque habitus. Cum ergo constet ex dictis ibidem, assensum, quo assentimur eiusmodi conclusionibus vt deductis ex principijs reuelatis, esse Theologiae, non poterit esse assensus fidei. Et confirmatur. Quia habitus fidei non est discursiuus; & licet propositio- num quarundam ad fidei motiua spectantium, praeuium assensum requirat; non tamen eum requirit, velut rationem assentiendi; alioquin enim non posset esse certior eiusmodi praeuijs assensibus: sed requirit tantum velut conditionem applicantem rationem formalem assentiendi; quae est immediate ipsa reuelatio veritatis creditae, cum tamen ipsa ratio assensus Theologici sint praemissae seu principia reuelata; quibus proinde idem assensus nititur tanquam propria ratione formali obiectiua, vt dictum cit. q. 3. dub. 2.

Atque idem diferimen inter assensum fidei & Theologiae, auctores citati, etsi verbis non nihil diuersis optime tradiderunt. Vasquez cit. cap. 3. num. 7. cum dixisset, assensum conclusionis Theologicae, quatenus infertur ex praemissis de fide, vel ex altera de fide, & altera naturali, non esse assensum fidei infuse; sed aut inferiorem assensum praemissarum; aut altioris rationis, ex hys; & Cani, ac V. g. l. c. sententia subiicit: *At vero Canus & Vega, praeter hunc assensum, qui fit per discursum, & dicitur Theologicus, contendunt esse alium proxime productum lumine fidei; qui tanquam conditionem praecedentem postulat assensum Theologicum; etiam si hic sit minus certus, quam assensus fidei.* Et disp. 7. num. 7. ait, prius esse deduci conclusiones, quam illis assentiri fide infusa.

Gregorius de Valentia cit. tom. 3. q. 1. punct. 2. ad 3. his verbis eandem rem explicat: *Si quis assentiretur Theologicae conclusioni ex vi bonitatis consequentiae, & ex eadem a alterius praemissa, tunc illum assensum non eliciat fide, sed a Theologia; cum vero posita euentia illius minoris, constat iam illi homini, conclusionem illam contineri implicite in maiori praemissa de fide, liberum esse ei assentiri illi conclusioni per habitum etiam fidei.* Et infra addit: *In eo casu assensum praemissa, non habere se vt praemissam vel discursum; sed vt conditionem sine qua non.*

Albertinus loc. cit. in eadem assertionem explicanda his verbis vtitur: *Conclusionem Theologicam vt deductam ex praemissis non esse de fide, nec credi per fidem; quod probat toto fere coroll. 1. eandem tamen conclusionem, vt explicatam per praemissas discursus Theologici esse de fide; quod probat cit. coroll. 3. Vbi etiam num. 3. hoc diferimen esse docet inter conclusionem Theo-*

logicam, vt deductam, & vt explicatam; quia deducta, vt sic formaliter innititur discursui naturali (seu ipsis principijs discursus) tanquam rationi formali assentiendi: at vero conclusio Theologica, vt explicata, non innititur discursui (seu principijs discursus) tanquam rationi formali; sed tantum illum praerequirat, tanquam conditionem explicantem illam conclusionem. Ex quibus patet, hos quidem auctores eo conuenire, vt doceant, conclusionem Theologicam posse etiam per fidem credi; attamen propterea minime sentire, aut fidem ipsam esse discursiuam, aut Theologiam supernaturalem esse eundem habitum cum fide infusa.

Assertio II. Supposito discursu & assensu Theologico (in quo videl. vel praemissa vtraque sit reuelata, vel vna reuelata, & altera naturaliter euidens) velut conditione applicante rationem formalem fidei, omnis conclusio Theologica etiam immediate & secundum se per fidem credi; adeoque verum & proprium principium Theologicae argumentationis esse potest. Ita auctores tertiae sententiae, Probat. Quia omnis propositio diuinitus reuelata, & vt talis sufficienter proposita, potest per fidem credi, vt suppono ex materia de fide: at omnis eiusmodi conclusio Theologica est diuinitus reuelata, & vt talis sufficienter proposita: Ergo potest per fidem credi. Minor quoad primam partem probatur. Quia quisquis reuelat aliquid, reuelat etiam quantum in se, id quod cum eo necessario ac euidenter est connexum; ac proinde omnis veritas necessario & euidenter connexa cum veritate reuelata, est etiam reuelata: sed conclusio Theologica est necessario & euidenter connexa cum propositione reuelata; eo ipso quod ex hac, adiuncto alio principio euidenti, per euidentem consequentiam inde deducitur: Ergo propositio Theologica est etiam reuelata. Altera pars minoris probatur. Quia per ipsum discursum Theologicum certo innoscit, conclusionem Theologicam contineri in propositione reuelata, & cum ea esse necessario & euidenter connexam: Ergo hoc ipso sufficienter proponitur vt reuelata.

Confirmatur assertio ex S. Gregorio Nazianzeno orat. 5. de Theol. 5. docente, ea quae colliguntur ex scriptis, perinde habenda esse, ac si essent scripta. Verba eius cum Aduersario pro diuinitate Spiritus sancti disputantis, inter alia sunt haec: *Quod sit bis quing, aut bis septem dicente, decem aut quatuordecim ex tuis verbis colligerem; aut ex eo, quod animal ratione praeditum & mortale diceret, hominem esse concluderem, an tibi viderer delirare? Nequaquam profecto; cum tu dicerem. Neq. enim verba magis sunt eius, qui loquitur, quam illius, qui loquendi necessitatem simul affert. Quemadmodum igitur hic non ea magis, qua dicuntur, quam qua intelliguntur expendere; eodem modo nec si quid aliud eorum, quae vel nullo modo, vel certe non satis aperte dicantur, ex scriptura tamen intelligi, colligi, reperire, tam se nominum syncopantem pertrimescerem, vt a pronuntiatione ipsa resugerem.*

Contra hanc assertionem, eiusque probationem obijci potest primò. Si conclusio Theologica est etiam reuelata, & per discursum Theologicum sufficienter proponitur vt reuelata, sequitur, supposito eo discursu Theologico, posse nos, omisso assensu Theologico, conclusionem ita deductam statim assentiri

per

per ipsam fidem; esto ratio assentiendi non sit discursus, vel præmissa ipsius discursus, sed sola reuelatio diuina.

6 Respondetur, sequelam esse dubiam. Vasquez enim loc. cit. planè significat, ipsum quoque assensum Theologicum conclusionis præsupponi ad assensum fidei; certè quidem id ordinariū esse, & homini magis connaturale negari non potest; probabiliter videri potest etiam necessarium, iuxta eorum saltem sententiā, qui docent, supposito discursu, hominem necessario assentiri conclusioni deductæ, tam quoad exercitium, quam quoad specificationem. Nihilominus tamen æquè probabile videtur, id quod Gregorius de Valentia loc. cit. satis aperte indicat, posse absolute loquendo, discursui Theologico, qui est in præmissis, omisso assensu Theologico, immediate statim succedere assensum fidei: quod eo probabilius erit, si supponamus, supposito quolibet discursu manere libertatem assentiendi conclusioni quoad exercitium; quod probabilius videtur. Nam si potest omnino prætermitti assensus Theologicus, etiam supposito discursu Theologico; ergo poterit pro arbitrato etiam statim elici assensus fidei; cum ratio formalis fidei applicata intelligatur conclusioni, non proprie ex assensu Theologico conclusionis, sed ex præmissis.

Obijcitur secundò. Intellectus in assensu conclusionis confectatur omnem certitudinem, & perfectionem possibilem, quam assensus ipse habere potest ex præmissis, vt dictum supra q. 3. dub. 2. sed maior est perfectio assensus fidei, quam Theologia: Ergo illum semper & necessariò eliciet, supposito discursu, etiam prætermisso isto.

7 Respondetur, maiorem esse veram, in eodem genere assensus manendo, & seruata proportione: hoc est, si assensus nitatur præmissis, vt ratione formali assentiendi, tum eam certitudinem habebit & perfectionem, quam habere potest assensus eiusmodi discursiuus ex vi præmissarum; si verò tantum vtatur præmissis, vt conditione applicante aliam rationem assentiendi, tunc omnem habebit certitudinem ac perfectionem, quam ex sua ratione formali obiectiua habere potest, supposito assensu præmissarum velut conditione applicante: non tamen est necesse absolute, vt intellectus supposito discursu, in assensu veritatis illatæ, de genere assensus discursiuus, eoque prætermisso, immediate ad aliud genus assensus non discursiuus transeat; imò naturale est homini, vt supposito discursu, eliciat assensum nitentem præmissis, vt ratione assentiendi; vt antea dictum.

Obijcitur tertio. Omnis assensus fidei immediate est propter diuinam reuelationem, ex dictis supra quæst. 3. dub. 2. Ergo omnis propositio fidei debet esse immediate reuelata; qualis non est conclusio Theologica.

Respondetur, negando consequentiam. Potest enim aliquis, supposito discursu Theologico, immediate assentiri alicui veritati propter diuinam reuelationem; etiam si illa non sit immediate reuelata: nam ad illud sufficit, vt immediate moueat ipsa diuina reuelatio; esto hæc ipsa non denominet aut afficiat ipsam veritatem, nisi alia mediante. At dicit aliquis: Ratio formalis fidei est reuelatio ipsius in se veritatis, quæ creditur: Ergo debet ipsa in se,

esse reuelata. Respondeo; si vocata in se, neget & excludat medium, in quo reuelata sit, falsa est vtraque enuntiatio: si autem tantum abstrahat & præscindat à medio, in quo reuelata sit; conceditur vtraque; quia etiam conclusioni Theologica assentimur, vt reuelata in se, hoc est, de qua verè dicere possumus, esse reuelatam, etsi non sit reuelata sine medio, sed in alia.

Obijcitur quartò. Ea propositio non est de fide, quam quis potest sine hæresi negare, etiam stante propositione eiusdem sufficienti, quæ velut credenda proponitur: sed conclusio Theologica citra hæresin potest ab aliquo negari, etiam stante propositione eiusdem sufficienti, facta per discursum Theologicum: si quis nimirum neget præmissam naturalem, quamuis euidentem; aut etiam ipsam consequentiam, quantumuis euidentem. Ergo, &c.

Respondetur ad minorem, nec præmissam, nec consequentiam negari posse ab eo, cui earum vtraque euident est, vt supponitur: quod si neutra, aut aliqua earum alicui verè non sit euidentis, iam huic conclusio eiusmodi Theologica eo quidem discursu nondum erit sufficienter proposita.

DVBIVM IV.

An etiam sequatur conclusio necessaria, seu certa de fide; si in discursu Theologico præmissa naturalis sit, vel de Inesse tantum, vel moraliter certa.

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 8.

DVplex est sensus huius quæstionis; prout etiam conclusio ipsa, eiusque certitudo dupliciter considerari potest. Primò enim considerari potest ipsa conclusio solum obiectiue, & secundum se, abstrahendo ab assensu, quo ei assentimur: qua ratione sensus quæstionis est iste; vt rum talis conclusio deducta ex vno principio reuelato, & altera præmissa naturali, quæ sit vel de inesse tantum, vt dialectici loquuntur, (hoc est absolute & secundum se vera, etiam si nos de ea nullam euidentiam aut certitudinem habeamus) vel moraliter certa, sit de fide certa, & infallibilis obiectiue; seu an ipsa secundum se habeat immutabilitatem & necessitatem saltem hypotheticam, & fundatam in diuina præscientia reuelante; siue interim nos sciamus, esse reuelatam, siue non. Secundò considerari potest conclusio ratione assensus, quo ei assentimur: ita vt quæstio sit, vt rum assensus ipse talis conclusionis sit, aut esse possit in nobis verus fidei assensus, habens omnem certitudinem formalem tam adhesionis, quam infallibilitatis, quæ fidei propria est: cum qua quæstione coincidit illa, quam nonnulli recentiores sub his terminis proponunt, qualis nam debeat esse præmissa naturalis, ad hoc, vt sufficienter explicet conclusionem de fide; ita nimirum vt sit certa de fide certitudine formali etiam adhesionis. Et de primo sensu quæstionis non est magna difficultas, vt dicemus.

Circa secundum autem quæstionis sensum sunt duæ sententiæ: Prima requirit, vt præmissa naturalis

expo-

exponens conclusionem de fide, sit simpliciter evidens, cui non possit vilo modo subesse falsum; adeoque non existimat hæc sententia, sufficere certitudinem moralem. Ratio esse potest: quia alias viri admodum pii nonnunquam credere fidei certitudine possent, se esse in gratia, etiam citra peculiarem Dei revelationem: quod tamen est aperte contra Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 9. ubi dicitur: *Nullum scire valere, certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.* Atque ita videntur sentire Vega lib. 9. in Concilio Tridentinum cap. 29. & Gregorius de Valentia tom. 2. d. 8. quest. 4. punct. 4. & a potiorij, qui simpliciter negant conclusiones Theologicas (immediate non reuelatas) posse per fidem credi, quos retulimus dub. præcedenti.

Secunda sententia simpliciter concedit, sufficere certitudinem moralem. Ita Bartholomæus Medina, in 1. 2. q. 112. art. 5. conclus. 3. & significat Bellarminus de Iustitia lib. 2. cap. 8. Eandem sententiam sequitur tandem etiam Albertinus tom. 1. princip. 3. coroll. 3. num. 7. & 14. cum hæc tamen limitatione, vt & præmissa illa naturalis sit de obiecto particulari contingente; & aliunde non constet, Deum, nolle includere implicite, in præmissa de fide reuelata, conclusionem Theologicam; quod dicit propter argumentum primæ sententiæ. Ratio huius sententiæ est; quia alias non possemus fide diuina credere, Concilium Tridentinum esse infallibile; Pontificem, pro tempore existentem, esse verum Pontificem. Vtraque enim hæc conclusio pendet ex aliqua præmissa, quæ non nisi moraliter certa esse potest; nimirum & Concilium illud legitime fuisse congregatum atque approbarum; & hunc legitime fuisse electum, siue ab Ecclesia acceptatum, &c.

Possit etiam tertio aliquis forsitan existimare, ad hoc, vt quis conclusioni tali per fidem assentiri possit, sufficere, vt præmissa naturalis sit probabilis: quia eo ipso sit probabile, adeoque credibile, aliquid vt in præmissa reuelata virtualiter contentum, ibidem reuelatum esse; quod significat Palatius citatus infra assert. 2.

Pro resolutione quæstionis in hoc posteriori sensu, notandum, certitudinem moralem non consistere in indiuisibili; nec vnus plane esse modi ac rationis; sed magnam habere latitudinem ac varietatem. Quædam enim cum quadam morali euidentiâ coniuncta est, quæ non sinit nos moraliter vilo modo formidare de opposito: qualis cernitur in hoc assensu, Romam, Constantinopolim esse, vel fuisse, Ciceronem Romæ Oratorem, Casarem Dictatorem seu Imperatorem fuisse, &c. Alia tamen si careat omni aë nulli dubitatione & formidine, tamen non excludit omnem omnino facultatem moralem formidandi de opposito; qualis est v. g. in hoc assensu, hæc hostiam esse verè consecratam; hunc puerum à tuo parcho esse verè baptizatum: quali etiam certitudine credimus, hos vel illos esse nostros parentes, consanguineos, &c. His positis, iuxta priorem quæstionis sensum, est

3. Assertio I. Omnis propositio siue conclusio, ex vna reuelata, & altera de inesse, seu materia sit necessaria, seu contingens; & siue ipsa eius veritas nobis sit evidens, siue non sit, euidenter deducta, habet

certitudinem obiectiuam fidei, siue certitudinem infallibilitatis, & immutabilitatis, fundatam in diuina præscientia reuelante. Est communis sententiæ; cui quod sciam nullus Doctorum aduersatur. Probatur manifestè. Quia quicquid subest diuinæ præscientiæ reuelanti, habet certitudinem seu necessitatem fundatam in diuina præscientia; vt patet: omnis eiusmodi conclusio ex vna reuelata, & altera de inesse (quæ est, & supponitur vera) euidenter deducta, subest diuinæ præscientiæ reuelanti: Ergo habet certitudinem obiecti fidei, siue certitudinem infallibilitatis & immutabilitatis, fundatam in diuina præscientia reuelante. Minor probatur. Quia omne à parte rei necessariò (saltem ex hypothesi) connexum cum principio reuelato, subest ex eadem hypothesi, diuinæ præscientiæ reuelanti: non enim nescire potest Deus id, quod necessariò connexum est cum sua præscientia, seu obiecto suæ præscientiæ: sed quicquid per euidentem consequentiam deducitur ex reuelata, supposita veritate alterius de inesse, est necessariò (saltem ex prædicta hypothesi, siue suppositione) connexum cum principio seu veritate reuelata: Ergo quicquid per euidentem consequentiam deducitur ex reuelata, & altera de inesse, subest diuinæ præscientiæ reuelanti, saltem ex eadem illa hypothesi, quod propositio illa naturalis sit de inesse; adeoque vera.

Et confirmatur assertio. Quia talis veritas, cum primum propositio de inesse noscitur euidenter vera, potest credi per fidem; cum tamen ex parte obiecti, nulla maior ei certitudo accedat, per naturalem notitiam, siue euidentiâ propositionis de inesse. Exemplum est: Omnis infans ritè baptizatus est in gratia: hic infans est ritè baptizatus: Ergo est in gratia. In quo Syllogismo si propositio minor sit vera de inesse, vt supponitur, quanquam sit in materia contingente, & nobis euidenter non cognita, conclusio illa obiectiuè, habet certitudinem obiecti fidei, siue immutabilitatis & infallibilitatis, fundatam in diuina præscientia; seu est certa certitudine obiectiuam fidei. Idem multò magis dicendum est, de syllogismis quibusdam, in quibus vel vtraque præmissa est reuelata (de quibus nulla proferus est quæstio) vel vna reuelata, & altera præmissa naturaliter evidens: quales sunt isti: Nullus redemptus à Christo est Angelus: omnis homo est de necessitate fidei à Christo redemptus: Ergo nullus homo est Angelus. Vel: Omnis homo est de necessitate fidei à Christo redemptus: nullus Angelus est à Christo redemptus: Ergo nullus Angelus est homo. Item: Omnis homo est animal: nullus Angelus de necessitate fidei diuinæ est animal: Ergo nullus Angelus est homo.

4. Nec obstat quod Albertinus loc. cit. coroll. 2. num. 4. & 5. in posterioribus duobus exemplis dicit, conclusionem non esse certam (obiectiuè) de fide, neque sequi certitudine fidei, ex parte obiecti formalis. Quod, etiam stante certitudine fidei alterius præmissæ. Ipse enim eo loco non disputat, an habeat quomodocunque certitudinem obiectiuam fidei, seu an certa sit de fide certitudine obiectiuam, quacunque ratione, sed an habeat hæc certitudinem vt deducta, ex parte obiecti formalis. Quod, vt ipse loquitur: quæ rem ipse ibidem pluribus explicat, nos autem

veluti superuacaneam consultò prætermittimus. Nobis enim satis est scire, talem conclusionem habere plane certitudinem obiectiuam fidei; vnde cuncte tandem eam, & quomodo cuncte habeat; quod ipse non negat, sed assertit ibidem corol. 3. num. 17. vbi tandem fatetur, omnem conclusionem Theologicam; vt expositam per præmissam naturalem euidentem, esse de fide certam certitudine formali seu adhærensionis; siue vt deducta sit de fide ex parte obiecti formalis. Quod, siue non sit. Quod si verò conclusio talis non haberet certitudinem obiectiuam fidei, non posset etiam eius assensus vnquam habere certitudinem formalem fidei; quia assensus fidei, eiusque certitudo formalis supponit in obiecto certitudinem obiectiuam: nihil enim per fidem credi potest, nisi quod sit obiectum fidei, adeoque de fide certum obiectiuè. Atque hæc de primo sensu quæstionis.

5 Assertio II. Vt autem præmissa naturalis, vna cum reuelata, sufficienter proponat aliquid credendum fide diuina; siue quod idem est, vt conclusioni ex eiusmodi præmissis deductæ, siue explicatæ, assentiri possimus certitudine formali fidei, nullo modo satis est, vt præmissa naturalis sit solum probabilis, siue simpliciter de inesse; quantumuis re ipsa sit vera. Hoc supponunt omnes Doctores, quicquid in contrarium dixisse videatur Palatius q. 6. & 9. prolog apud Gillium lib. 1. tract. 2. c. 5. n. 2. Ratio à priori est; quia veritas per fidem credenda, velut à Deo reuelata, ita proponi debet, vt fiat non solum ipsa prudenter quomodo cuncte credibilis; sed etiam vt contrarium eius secundum prudens iudicium prorsus redatur incredibile; adeoque vt ex vi ipsius propositionis excludatur omnis prudens formido oppositi: cum alioqui fides planè futura sit, aut infirma, aut imprudens; adeoque nulla, vt cum S. Thoma in 2. 2. q. 1. a. 4. ad 2. ex communi docetur. Id autem non fit quacunque ratione probabilis; vt pote cui semper etiam prudenter timere possumus, ne falsum subit; sed alijs firmiter medijs & motiuis, vt suo loco docerur, & fusius persequitur Albertinus loc. cit. num. 7. & seqq. Ratio à posteriori est. Quia alias non solum quisque iustus credere posset fidei certitudine, se esse in gratia; sed etiam quiduis quocunque probabili argumento scripturæ, vel Patris alicuius reddi nobis posset de fide certum; quod planè est absurdum & inauditum. Plura circa assertionem quartam.

Vnde etiam patet responsio ad contrariam rationem, supra pro tertia sententia allatam. Cum enim agatur non de quolibet humanæ, aut naturalis fidei alicuius assensu, quo vt cuncte credam, aliquid reuelatum (ad qualem planè sufficit probabile aliquod argumentum) sed de assensu fidei diuinæ prorsus firmo & indubitato, qui omnem prudentem formidinem excludat, non sufficit ad eum quodlibet motiuum probabile.

Sed vrgebit aliquis. Certum nobis est, conclusionem ex vna reuelata, & altera naturali de Inesse deductam siue explicatam, habere certitudinem fidei obiectiuam, vt dictum assert. præced. Ergo certum nobis est, esse ex se idoneum obiectum fidei: Ergo poterit etiam per fidem à nobis credi.

Respondetur primum antecedens, cum proximo consequenti, verum esse in sensu composito, non diuiso; seu quod idem est; conclusionem eiusmodi

habere certitudinem fidei obiectiuam, adeoque esse ex se idoneum obiectum fidei, ex suppositione, quod propositio naturalis sit de Inesse, adeoque vera; cum tamen interim nobis non constet, esse veram; non autem absolute, nullaque suppositione facta. Qua de causa negatur vltimum consequens. Quia ad hoc, vt possit aliquid à nobis per fidem credi, non est satis, vt obiectum ipsum ex se, vel suppositione aliqua nobis incognita, habeat fidei certitudinem; sed vt nobis etiam aliquo modo constet, de tali certitudine, adeoque etiam de suppositione, ex qua ea certitudo dependet; qualis est in præsentī veritas propositionis de inesse.

Eodem recidit illa responsio, si quis dicat, eiusmodi conclusionem habere certitudinem obiectiuam fidei, in actu signato, & in genere; sed non in particulari, & actu exercito; hoc est, de illa in genere vere dici, quod habeat certitudinem fidei obiectiuam: sed prout tamen eiusmodi aliqua conclusio à nobis in particulari formatur aut exercetur; non posse à nobis dici absolute & determinate, quod habeat, sed solum in cōfuso, quod habeat, aut non habeat; cum de neutro determinate constet: idque ideo quod in genere de eiusmodi propositione loquendo, supponitur, propositionem illam naturalem esse de inesse: eo ipso, quod de illa sermo est, non de alia: at verò in particulari hoc non supponitur, sed dubium manet; quia in particulari non constat, an hæc vel illa propositio naturalis sit vera, adeoque de inesse.

6 Assertio III. Vt præmissa naturalis vna cum reuelata sufficienter proponat aliquid credendum fide diuina, adeoque vt conclusioni ex eiusmodi præmissis deductæ, vel explicatæ, assentiri possimus certitudine formali fidei, satis est, vt sit certa & euidens moraliter certitudine & euidentiā; quæ nimirum licet talis sit, vt quantum est ex parte motiuorum, seu mediocorum, ei absolute ac physice possit subesse falsum; tamen moraliter, ac spectatis omnibus, non sinit hominem aut dubitare, aut formidare de opposito. Ita, præter auctores secundæ sententiæ, docet etiam Albertinus loc. cit. Imò nec Auctores primæ vniuersim ac re ipsa videntur dissentire, quandoquidem etiam Gregorius de Valentia tom. 3. q. 1. p. 7. §. 29. expresse docet, posse per fidem credi, hunc numero Pontificem esse verè Pontificem: quod tamen non nisi ex vna reuelata, & altera moraliter euidenti potest deduci.

Probatur assertio. Tum quia moralis eiusmodi euidentiā non minus fere obfirmat intellectum ad assensum, nec minorè adeo certitudinem parit, quam ea, quæ in plerisque assensibus scientificis physice aut Ethicæ cernitur. Tum quia cum alicui fides primum proponitur, sufficit, id, quod veluti diuinitus reuelatam proponitur credendum, credibile reddi aliquo miraculo; de cuius tamen veritate vix potest ita constare, quin absolute loquendo, & quantum est præcisè ex natura rei, possit ei subesse fraus & deceptio. Deinde fideles sæpe inducuntur ad credendū ijs motiuis, siue ea propositione externa, cui planè absolute loquendo (prout hic & nunc proponitur & cognoscitur) non repugnat subesse falsum; quandoquidem ad assensum fidei minimè requiritur, vt externa propositio fidei talis sit, cui non possit absolute subesse falsum: vt contra oppositam quandam sententiam, ex instituto docuimus in 2. 2. & defendimus in disp. impressa de fide th. 47. Cum igitur in cæteris eiusmodi

casibus, ex parte medijs proponendis fidem, sufficit moralis euidencia, sufficit probabiliter etiã in syllogismo, ex parte præmissæ naturalis, similis euidencia; præsertim quando ratio nulla adferri potest, cur talis euidencia in proposito non sufficiat. Quibus accedunt rationes pro secunda sententia superius allatæ. Nam de his præmissis, quod Conciliũ Tridentinũ fuerit legitimũ & Oecumenicum; quod Pontifex hic sit legitimè electus & ab Ecclesia vniuersa acceptatus, post tam claram, publicam, & constantem famam & notitiam, habetur moralis euidencia; quocirca supposita altera præmissa de fide, rectè sequitur conclusio explicata de fide, etiam ex parte assensus.

Assertio IV. Sola certitudo moralis præmissæ naturalis, absque euidencia, non sufficit, vt conclusio inde deducta siue explicata, sit nobis certa de fide, certitudine formali; quam proinde diuina fide credere possimus. Ita auctores primæ sententiæ; nec existimo, eos plus voluisse dicere. Ratio à priori petitur ex ipsa natura fidei supernaturalis. Quia quicquid per fidem creditur, necesse est, vt vel formaliter, vel virtualiter sit reuelatũ: talis autem conclusio nec formaliter, siue in se est reuelata; nec virtualiter: quandoquidem non est necessariò connexa cum præmissa reuelata; sed solũ contingenter; mediante scilicet ea propositione naturali, cui potest moraliter etiã subesse falsum: Ergo non potest per fidem credi. Ratio à posteriori allata est, circa primæ sententiæ probationem. Esto enim possit aliquis ex sanctioribus, etiam citra peculiarem reuelationem, morali quadã certitudine scire, se esse in gratia, vt ex comuni suppono ex 1. 2. post Dominicũ. Sotum in Apologia contra Catharinum cap. 2. item post Vegam lib. 9. in Concil. Trident. cap. 46. & 47. Ruardũ Tapperum art. 9. Gregorium de Valentia, & alios esse contrariũ asserat Vasquez in 1. 2. tom. 2. d. 200. c. 8. tamen nulla de hoc, nec moralis quidem euidencia, sine speciali reuelatione haberi potest; iuxta Conciliũ Tridentinum loco cit. sess. 6. cap. 9. asserens, quemlibet, dum scripsit, suamq; propriam infirmitatem ac indispositionem respicit (adeoque omnib9 speciatim, est nonnunquam ob vim præsentis cõsolationis diuinæ, agrè quis possit animum ad ista tristiora demittere) de sua gratia formidare et timere posse. Et hoc tantum, non plus probat Vasquez loco cit. Quia ergo certitudo hæc propriæ dispositionis sufficientis ad gratiam, homini de ordinaria Dei lege in hac vita possibilis, vtcunq; aliquem moralis certitudinis gradum ac modum habeat, caret tamẽ euidencia, idèò non potest inde deduci conclusio Theologica, cui certitudine fidei assentiri possimus.

Aliàs si in cæteris materijs, ex parte præmissæ naturalis, sufficeret ea certitudo moralis sine euidencia, non viderem, qua ratione in hac solũ materia nõ sufficeret similis certitudo eiusdẽ præmissæ. Nam quod Albertinus, circa secundã sententiã superius relatus, hanc materiã ideo excipit, quia constat, Deum nolle ob peculiare conditionẽ hui9 materiæ, includere implicite in præmissa de fide reuelata conclusionem eiusmodi de adepta propria gratia, videtur sine firmo fundamento dici. Nam

si conclusio hæc alioquin ex se est sufficienter, connexa cum præmissa reuelata, & vt talis etiam sufficienter proponitur per præmissã naturalem solum moraliter certam, sine euidencia, non voluit vtiq; , ne dicã, nõ potuit, obflare Deus, ne in eadẽ præmissa reuelata cõclusio illa virtualiter includeretur; cũ talis inclusio ex natura rei sequatur, & cõiuncta sit, cũ cõnexionẽ eiusdẽ cõclusionis cũ præmissa reuelata, interueniẽte alia præmissa naturali, eandẽ sufficienti certitudinis gradu explicante.

Atque in hoc genere assensus moraliter certi, absq; euidencia, collocãdi sunt etiam isti assensus; Nos verè esse baptizatos; verè Sacerdotes consecratos &c. tamen Vasquez loco cit. hos assensus annumeret ijs, quibus credimus esse Romam, vel Constantinopolin; quod non placet. Nam de illis possumus moraliter aliquo modo formidare; cũ sit vtiq; moraliter possibile, baptizantem, aut cõsecrantem, non habuisse veram intentionem. &c. Tot autem homines, continua & perpetua serie, conuenisse & conspirasse ad falsum dicendum, de existẽtia vrbs Romæ, aut Constantinopolis, nõ est moraliter vllõ modo possibile. Hic ergo prorsus definit moralis sæultas formidandi, non illic: quamuis nihilomin9 etiã illi assensus sunt & dicuntur moraliter certi, quia agrè formidare possum9 de opposito; & rarò eis cõtingit subesse falsũ: intelligo, nisi vbi specialis dubitãdi ratio suppetat; quã tunc oĩino desinere poterit certitudo moralis.

Obijci potest. Vt præmissa naturalis vna cũ reuelata sufficienter proponat aliquid credendũ fide diuina, sufficit ea præmissa naturalis certitudo, qualis sufficit in externa fidei propositione, ad ipsam fidem primo acceptandam vel exercendã, circa ipsã fidei nostræ mysteria, à Deo imediãtè reuelata: sed in hac propositione fidei sæpe sufficit moralis aliqua certitudo motiuorũ fidei, etiam sine euidencia: Plurunque enim simpliciores credunt, adeoque fidem acceptant & exercent; inducti ad hoc autoritate Maiorum; iuxta S. Thomam 2. 2. q. 2. a. 6. ad 3. quando nimirũ à Maioribus vel prædicatoribus fidei audiunt, fidem nostrã varijs miraculis, per Christum, Apostolos, & deinceps etiã alijs modis in Ecclesia fuisse diuinitus contestatã: aut quando ab ijsdem audiunt, tot sanctitate illustres personas vtriusque sexus, aut fidem hanc suo sanguine consignasse, aut alioquin per eam ad tantũ sanctitatis fastigium peruenisse, cum tamen interim nullam habeant moralem euidenciam, vel de miraculis perpetratis, vel de sanctitate Martyrum, aliarumq; personarũ, qui fidẽ Christianã & Catholicam coluerunt; sed quoad hoc credãt solum paucis suis Maioribus, vel prædicantibus; à quibus hoc audierunt; qui talem euidenciam propositæ narrationis progignere nullo modo possent videntur: quandoquidem simili ferè ratione fides etiam falsa, v.g. Lutherana, aut Caluiniana, simplicibus in medio nationis prauæ progenitis & educatis persuaderi potest, & fortè etiã nonnullis ita re ipsa persuadetur.

Respondeo, maiorem propositionem vniuersim non videri veram. Quia tamen quidẽ à propositione illa generali ipsius fidei ad particularem hæc, de qua loquimur, per explicationem præmissæ

naturalis, adiuncta altera præmissa reuelata, faciendam, rectè argumentari liceat negatiuè; ita mirum, vt quæ certitudo ex parte externæ propositionis generalis non sufficit, etiam in altera particulari illa propositione non sufficiat; tamen, affirmatiuè argumentando non est vniuersim par vtriusque ratio. Et prima ratio diuersitatis assignari potest; quia ad credibilitatem ipsius fidei in genere, plurimū confert ipsum lumen fidei, tū actuale, ad gratiam Dei præuenientem pertinens: quo spectat diuinæ mentis illuminationes & inspirationes: tum habituale, in ijs, qui fidem iam habēt; iuxta elegantē doctrinam S. Thomæ in 2. 2. q. 1. a. 4. ad 3. vbi ait: *Lumen fidei facit videre* (sub comuni videlicet ratione credibilis) *ea quæ creduntur. sicut enim per alios habitus virtutum homo videt illud, quod est sibi conueniens secundum habitum illum; ita etiā per habitum fidei inclinatur mens hominis ad assentiendum his, quæ conueniunt rectæ fidei, & non alijs. Qui ibidē etiā a. 3. ad 2. docet, habitum fidei habere se ad principia fidei, sicut lumen naturale ad principia naturalia. Id ipsum docet Gregorius de Valentia tom. 3. q. 1. p. 4. §. 3. argum. 18. vbi dicit: *Experientia constare, credentes ita animo diuinitus affectos esse, vt præcipuè quidem propter nullum argumentum, quod ad fidem persuadendam exterius proponitur, sed propter aliud quiddam diuinum, (nempe ipsum lumen diuinæ veritatis ac fidei) quod alio quodam modo est longe fortius, quam illa argumenta, animum efficiat ad firmiter credendum, moueri se intelligant. Quia verò conclusio, de qua agitur, non est secundū se diuinitus reuelata: nec ex reuelatis principijs necessariò colligitur, licet inde ratiocinatione probabili, & aliquo modo moraliter certa colligatur, nec adeò etiam diuinæ inspirationes peculiare suppetunt, quæ ad hoc diuinæ fidei credendū impellant, esto ad sint quædā animi interna sensa, diuinitus inspirata, quæ probabilitatē, vel vt sumum certitudinē quandam moralem (quæ non tollit morale dubitandi facultatē) suo quodā modo suadeant; ideo cū diuino fidei lumine eiusmodi cōclusio, secundū se, credibilis diuina fide minimè reddatur, fit, vt præmissa naturalis, eo præsidio & quasi fulcro & adminiculo destituta, quantūuis adiuncta præmissæ reuelatæ, minimè sufficiat ad cōclusionē inde deductā fidei certitudine explicandā vel pponendā.**

Altera & fortè solidior ratio diuersitatis, inter vtramq; propositionē est; quia propositio generalis fidei, immediatè eò solū tendit, vt fidē ipsam, seu fidei veritates supposita reuelatione, credibiles reddat; at verò discursus Theologicus eo directè tendit, vt probet conclusionē esse reuelatā; accepta iam alioqui & supposita fide, de ipsis veritatibus immediatè reuelatis. Maior autē certitudo, ex parte medijs, requiritur ad probandū (quantum satis est ad fidem) aliquid esse reuelatum, quod ex fide alioqui generali non dum constat esse reuelatum; quam ad credibilitatem veritatis immediatè reuelatæ suadendam: hic enim nullus omnino assensus supernaturalis, nec vllum principium reuelatum prærequirit: credibilitas enim fidei, cōstat ex motiuis fidei, non vt creditis fide diuinā; alioquin enim daretur processus in infinitum; sed solum vt creditis fide humana, vt suo loco de

fide disputauit thes. 43. cum tamen ad probandum (quantum satis est ad fidem) id esse reuelatum, quod secundum se immediatè reuelatum non est, necessariò ex omnino sententia, in discursu Theologico, requiratur vnum saltem principium reuelatū; seu vna præmissa supernaturalis & reuelata.

DVBIVM V.

Vtrum argumenta contra fidem possunt euidenter solui.

S. Thom. 1. p. q. 1. art. 8.

AD principia, adeoque probationem alicuius scientiæ pertinet etiam solutio argumentorū contrariorū. Occasionem verò huic dubio præbet S. Thomas hic q. 1. a. 8. vbi ait: *Si aduersarius nihil credat eorum, quæ diuinitus reuelantur, non remanet amplius via ad probandum articulos fidei per rationes: sed ad soluendum rationes, si quas inducit contra fidem. Cū enim fides infallibili veritati innitatur, impossibile autem sit, de vero demonstrari contrarium, manifestum est, probationes, quæ contra fidem inducuntur, non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta. Vbi cum dicit esse manifestum, quod argumenta contra fidem sint solubilia, planè significat, posse euidenter solui.*

Pro resolutione huius dubij supponendum, argumenta contra fidē duplicis esse rationis; quædā enim peccant vel in forma, contra cōmunes Dialecticorum regulas, supposita etiam cōmuni notione terminorū, qui in argumentatione adhibentur; vel etiam in materia, contra ipsius naturalis rationis ac veræ Philosophiæ dictamen: alia verò peccant, contra solum fidei lumen; quod potissimum accidit ratione materiæ; nonnunquā tamē etiam ratione formæ, ob malam distributionem siue dispositionē terminorum, contra solū itidem fidei lumen. Et de vtriusque quæri potest, an solui possint euidenter tum positiuè, tum negatiuè, vt declarabitur.

Assertio I. Argumenta prioris generis, quæ in forma peccant; sicut in materia contra naturalis rationis dictamen, euidenter solui possunt. Est cōmunis & extra controuersiam. Probatur. Quia illud argumentum euidenter (etiam positiuè) soluitur, quod euidenter demonstrari potest peccare aut in forma, aut in materia: sed de his id potest demonstrari; cum eorum peccatum siue error aduersetur euidenti rationi naturali, siue ad Logicam, siue ad ad aliam Philosophiæ partem spectanti, vt supponimus: Ergo, &c.

Assertio II. Argumenta posterioris generis, quæ scilicet peccant in materia, cōtra solum fidei lumen, non possunt solui euidenter positiuè. Est itidem cōmunis & extra controuersiam. Probatur. Quia ad hoc vt argumentum aliquod in materia peccans dicatur euidenter solui positiuè, necesse est, contradictorium eius propositionis, quæ assumitur, demonstrari: atqui contradictoriū eius propositionis, quæ soli fidei lumini aduersatur, non potest demonstrari; alioquin fides ipsa posset demonstrari: Ergo, &c.

Similis est etiā ratio eorū argumentorum, quæ peccant in forma, contra solū itidē fidei lumen; vt in hac argumentatione accidit: Hæc essentia diuina

est pater: Hac essentia diuina est filius: Ergo filius est pater. Vbi Essentia diuina male vsurpatur, tãquã res seu terminus ita singularis, qui minimè sit communicabilis pluribus; cuius oppositum ex sola fide constat. Idem accidit in hoc syllogismo: Hic Deus generat; intellige patrem: Filius est hic Deus: Ergo filius generat, &c. Ad quæ argumenta euidenter soluenda posituè, necesse foret demonstrari, terminos illos, hæc essentia, hic Deus ita esse singulares, vt tamen sint pluribus personis communicabiles; quod est impossibile. Et hoc solum voluit Durandus q. 1. prol. num. 42. quando absolutè negauit, eiusmodi argumenta contra fidem posse euidenter solui.

Assertio III. Eadem tamen argumenta contra fidem posterioris generis, possunt euidenter solui negatiuè. Ita Caietanus hic q. 1. a. 8. Gregorius de Valentia q. 1. p. 7. Gabriel Vasquez hic disp. 1. 1. & significat ipsemet S. Thomas hic q. 1. a. 8. vt dictum. Etsi negent nonnulli recentiores; qui tamè fatentur, non reperire se, qui eam sententiam expressè asserat. Probatur & declaratur. Quia ad hoc vt argumentum euidenter soluaturnegatiuè, non est necesse, vt aduersarij posituè redarguatur, & falsitatis conuincatur, sed satis est, vt absolutè negetur propositio fidei contraria; ac simul adducantur rationes ex comunibus fidei motiuis, quibus euidenter ostendatur, eiusmodi argumento, seu propositione opposita non obstante, oppositum multò credibilius esse, ideoque etiam illam rectè ac prudenter negari; nec quenquam ei prudenter assentiri posse; adeoque nec vllam veram euidentiam habere; etsi quidem nec falsitas illius eui-

denter pateat. Quæ omnia necessariò sequitur ex eo, quod non obstantibus eiusmodi argumentis, fides ipsa, & opposita fidei veritas nihilominus euidenter credibilis est, veluti nitens altiori lumine; cui proinde meritò adharendum sit. Quod verò recentiores illi contrarium sentientes ad euidentem solutionem argumenti etiam negatiuam, requirunt, vt euidenter fiat, id re ipsa non concludere, sed falsum assumi, sine causa faciunt. Satis est, quod euidenter fiat, id non esse dignum fide, sed oppositum; non obstante ea, quam præferre videtur, euidentia: quo ipso iam etiam euidenter sit, id re ipsa pro demonstratione non esse habendum; adeoque hoc sensu etiam non concludere.

Ex quibus etiam facile colligitur, an & qua ratione argumenta contra fidem in actu signato dici possint solubilia. Nã generatim ac in sensu cõposito, euidenter est, argumenta contra propositiones à Deo reuelatas esse solubilia; eo ipso quod hac ratione supponitur, ea aduersari diuinæ veritati reuelati; vnde euidenter sequitur esse falsa: at verò in particulari, ac in sensu diuiso non item, nisi negatiuè, modo explicato: quia non est euidenter, oppositum huius vel illius propositionis reuelata esse falsum; licet per eam motiua fidei euidenter sit, nihil ei contrarium esse fide dignum, vt dictum est.

Atq; hæc de principijs Theologiæ, eiusque necessitate, natura, proprietatibus & attributis, adeoque tota hac disputatione proœmiali sufficiat. Nunc ipsa Tractatione obiecti Theologiæ particulatim aggrediamur, & persequamur; quod ordine fiet sequentibus disputationibus.

INDEX DISPUTATIONIS II.

DE DEO, ET ATTRIBUTIS DIVINIS.

Quæstio I. De Existentiã ac Essentiã Dei.

Dubium I. Quæ sit notio nominis Dei.

II. An Deum esse, sit per se notum.

III. An, & qua ratione demonstrari possit, Deum esse.

IV. Quibus rationibus demonstratur, Deum esse.

V. Quæ sit ratio Essentiæ Diuinæ; & an formaliter includat Existentiã, aliasq; perfectiones quasdam Dei essentielles.

Quæstio II. De Attributis diuinis in genere.

Dubium I. Quid nomine attributi diuini intelligatur; & quam sit attributorum diuinorum partitio.

II. An diuina attributa tam ab essentiã diuinã, quam inter se à parte rei distinguantur.

III. An attributa diuina in se & ab essentiã distinguantur ratione, ac etiam virtualiter; & quo fundamento.

IV. Primum perfectiones diuina distinguantur solum per respectum ad creaturas; ac ratione nostrã: an etiam ratione sue intellectiõne Dei, & beatorum.

V. An diuina attributa, sint de ratione, quidditate, & conceptu diuinæ essentiæ.

VI. Primum Essentiã diuinã sit de ratione attributorum; & hæc omnia & singula de ratione & quidditate singularum.

VII. An, & qua ratione attributa tam de diuinã Essentiã, quam hæc de illis, atq; etiam illa de se mutuo præ-

dicari possint in abstracto.

Quæstio III. De Simplicitate, Perfectione, & Bonitate Dei.

Dubium I. An Deus omni modo sit simplex & incompositus.

II. An & qua ratione Deus sit Ens vniuersale perfectissimum.

III. An & qua ratione Deus sit summum bonum.

Quæstio IV. De Infinitate ac Immenstatate Dei.

Dubium I. An & qua ratione Deus sit infinitus, secundum Essentiã; & in quo hæc infinitas consistat.

II. Primum possibile sit infinitum actu; siue secundum multitudinem & numerum: siue secundum magnitudinem & extensionem: aut etiam intensionem.

III. An & qua ratione Deus sit immensus, & ubiq; præsens.

IV. Primum Deus sit etiam in spatiis aliquibus extra cælum.

Quæstio V. De Immutabilitate, Eternitate, & vnitatem Dei.

Dubium I. An, & qua ratione proprium Dei attributum sit, esse immutabilem.

II. In quo consistat attributum Aeternitatis; & qua ratione Dei proprium sit.

III. An & qua ratione proprium Dei attributum sit, esse vni-